

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування
Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

ДОПУСКАЮ ДО ЗАХИСТУ
Гарант освітньої програми

_____ Бочарова Ю.Г.
« ____ » _____ 2021 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»
зі спеціальності 051 «Економіка»
освітньої програми «Економіка»

на тему: **«Промислова політика України та механізми її
реалізації»**

Виконав:

здобувач вищої освіти

Курносів А.В.
(прізвище, ім'я, по-батькові)

(підпис)

Керівник: к.е.н., ст. викладач Кошель В.О.
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Здобувач вищої освіти _____
(підпис)

Кривий Ріг
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
 імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування

Кафедра _____ економіки та міжнародних економічних відносин

Форма здобуття вищої освіти _____ денна

Ступінь _____ бакалавр

Галузь знань _____ Соціальна та поведінкові науки

Освітня програма _____ 051 «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Гарант освітньої програми

_____ Бочарова Ю.Г.
 підпис

« _____ » _____ 2021 р.

**ЗАВДАННЯ
 НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Курносів Андрій Васильович
 прізвище, ім'я, по батькові

1. Тема роботи: «Промислова політика України та механізми її реалізації»

Керівник роботи к.е.н., ст. викладач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин Кошель В.О.

науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали

Затверджені наказом ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

від 11.01.2021 р. № 13-с, зміни від 08.02.2021 р. №60-с

2. Строк подання здобувачем ВО роботи “ _____ ” _____ 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукові статті, тези доповідей на наукові конференції, наукова література, офіційна статистика міжнародних організацій та країн

4. Зміст (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ
 Основна частина
 Висновки та рекомендації
 Список використаних джерел
 Додатки

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

(За потреби зазначаються П.І. по Б. консультантів за розділами роботи)

6. Дата видачі завдання: « _____ » _____ 20 ____ р.

7. Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Підготовка теоретичної складової основної частини	до 01.04.2021 р.	
2	Підготовка аналітичної складової основної частини	до 01.05.2021 р.	
3	Підготовка висновків та рекомендацій	до 20.05.2021 р.	
4	Підготовка та оформлення вступу, списку використаних джерел та інших складових роботи	до 30.05.2021 р.	
5	Отримання відгуку від керівника	до 05.06.2021 р.	
6	Подання на кафедру завершеної роботи	до 08.06.2021 р.	
7	Проходження перевірки на академічний плагіат і нормоконтролю кваліфікаційної роботи	до 12.06.2021 р.	
8	Підготовка студента до захисту та захист кваліфікаційної роботи	14.06.2021 р.- 18.06.2021 р.	

Здобувач ВО _____ Курносів А.В.

Керівник роботи _____ Кошель В.О.

РЕФЕРАТ

Загальна кількість в роботі:

Сторінок 56, рисунків 3, таблиць 4, додатків 3,
графічного матеріалу 0, використаних джерел 5

- Об'єкт дослідження: промислова політика країни
- Предмет дослідження: теоретичні, методичні та практичні аспекти реалізації промислової політики в Україні
- Мета дослідження: аналіз стану та особливостей реалізації промислової політики в Україні, визначення напрямів її подальшого розвитку.
- Методи дослідження: теоретичне узагальнення та порівняння (для дослідження сутності дефініції «промислова політика»), класифікація та групування (для розробки переліку змістовних аспектів промислової політики), аналіз та синтез (для зіставлення показників промислової політики України), абстрактно-логічний метод (для встановлення зв'язків між економічним розвитком та реалізацією промислової політики України).
- Основні результати дослідження:
- встановлено, що під промисловою політикою доцільно розуміти системну, ініціативну та інституційно безперервну діяльність, що має певний набір інструментів та ініціюється державою щодо державних органів, господарюючих суб'єктів, громадських і наукових організацій з постановки цілей і вибору механізмів їх досягнення, спрямованих на сталий розвиток галузей національної економіки, яка обумовлена наявною технологічною і матеріальною базою і враховує стан національної економіки.
 - визначено різновиди промислової політики, функції та фактори її розвитку;
 - здійснено аналіз підходів до оцінки ефективності промислової політики;
 - досліджено засади промислової політики України;
 - здійснено аналіз промислової політики та промислового розвитку України;
 - запропоновано напрямки розвитку промислової

політики України, серед яких: формування сприятливого інституційного середовища; підвищення якості державного адміністрування; організація стратегічної співпраці між урядом і бізнесом; збільшення державних витрат на НДДКР у сфері промислової політики; удосконалення інститутів оподаткування; формування сприятливих умов для розвитку підприємництва; екологізація промислового виробництва.

Ключові слова:

промислова політика, промисловість, економічна політика, галузь промисловості, виробництво

ЗМІСТ

Вступ	7
Основна частина	9
Висновки та рекомендації	36
Список використаних джерел	43
Додатки	47

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток промислового потенціалу держави, забезпечення ефективного, спрямованого на задоволення потреб населення, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, розвитку промисловості є актуальним питанням загальнодержавної економічної політики будь-якої країни. Україна не є виключенням. Беручи до уваги все зазначене вище, тема кваліфікаційної роботи є актуальною та своєчасною.

Вибір теми визначив мету, завдання, предмет та об'єкт кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз стану та особливостей реалізації промислової політики в Україні, визначення напрямів її подальшого розвитку.

Для реалізації визначеної мети кваліфікаційної роботи поставлено такі наукові завдання:

дослідити сутність, функції та різновиди промислової політики країни; визначити фактори, що впливають на розвиток промислової політики країни;

здійснити аналіз підходів до оцінки ефективності промислової політики;

дослідити засади промислової політики України;

здійснити аналіз стану та особливостей розвитку промислової політики, промислового розвитку України;

запропонувати та обґрунтувати напрямки розвитку промислової політики України.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є промислова політика країни.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретичні, методичні та практичні аспекти реалізації промислової політики в Україні.

Методи дослідження. Наукові результати дослідження було одержано з використанням таких методів: теоретичного узагальнення та порівняння (для дослідження сутності дефініції «промислова політика»), класифікації та групування (для розробки переліку змістовних аспектів промислової політики), аналізу та синтезу (для зіставлення показників промислової політики України), абстрактно-логічний метод (для встановлення зв'язків між економічним розвитком та реалізацією промислової політики України).

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні статистичні дані, розміщені на сайті Державної служби статистики України, наукові та аналітичні праці зарубіжних і українських вчених.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у такому:

- встановлено, що під промисловою політикою доцільно розуміти системну, ініціативну та інституційно безперервну діяльність, що має певний набір інструментів та ініціюється державою щодо державних органів, господарюючих суб'єктів, громадських і наукових організацій з постановки

цілей і вибору механізмів їх досягнення, спрямованих на сталий розвиток галузей національної економіки, яка обумовлена наявною технологічною і матеріальною базою і враховує стан національної економіки.

- визначено різновиди промислової політики, функції та фактори її розвитку;

- здійснено аналіз підходів до оцінки ефективності промислової політики;

- досліджено засади промислової політики України;

- здійснено аналіз промислової політики та промислового розвитку України;

запропоновано напрямки розвитку промислової політики України, серед яких: формування сприятливого інституційного середовища; підвищення якості державного адміністрування; організація стратегічної співпраці між урядом і бізнесом; збільшення державних витрат на НДДКР у сфері промислової політики; удосконалення інститутів оподаткування; формування сприятливих умов для розвитку підприємництва; екологізація промислового виробництва.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Забезпечення економічного зростання та розвитку національної економіки неможливе без розвитку промисловості, яка являє собою «...сукупність підприємств (фабрик, заводів, електростанцій, шахт і т. ін.), на яких виробляються знаряддя праці, добувається і обробляється сировина, виготовляється частина предметів споживання» [1]. Таким чином, промислова політика є важливою складовою державної економічної політики.

Вона грає важливу роль у функціонуванні та ефективному економічному розвитку держави. Це поняття є одним з найбільш спірних і обговорюваних термінів в науковій економічній літературі.

На початку 90-х років термін «промислова політика» почав активно використовуватися в науковому обігу. У західній теорії та практиці цей термін більш відповідає "секторальній" або "галузевій" політиці і зазвичай стосується заходів, що проводяться урядом для підтримки або розвитку конкретних галузей економіки. Прикладами цієї політики в різні періоди є повоєнна Франція, політика Швеції, Південної Кореї, Індії, Японії та багатьох інших країн у 1980-х роках. Звичайно, прикладом промислової політики є аграрна політика США, хоча самі американці уникають використання цієї концепції.

На початку 1990-х державні установи прийняли термін промислова політика як засіб внутрішньої політики та міжгалузевої боротьби. Фокус змістився, і промислову політику почали трактувати як "національну політику в галузі", або фактично як "державну підтримку промисловості". Зазвичай це означає високотехнологічні та наукомісткі галузі у військово-промисловому комплексі. Для підтримки «ідеології» прибічники промислової політики в той час зверталися до досвіду Японії (згодом Південної Кореї, а згодом Китаю). У більшості випадків таке трактування промислової політики все ще є характеристикою українського Міністерства промислової політики [2, с.1-2].

На сучасному етапі розвитку економічної теорії та практики не існує єдиного підходу до трактування сутності поняття «промислова політика». Відсутність єдиної теоретичної бази веде до різноманітності тлумачень дефініції «промислова політика» (Industrial policy) як серед українських, так і зарубіжних економістів. Це складне і багатоаспектне поняття. Спробуємо розібратися в різноманітті тлумачень даного поняття.

Поняття «промислова політика» стало використовуватися в українській практиці, будучи запозиченим із західної економічної літератури як переклад англійського поняття «Industrial Policy» або «Industry Policy». У західній теорії і практиці воно швидше відповідає поняттю "галузева" або "секторальна" політика і, як правило, означає заходи держави щодо підтримки або розвитку секторів економіки. В українській науковій

літературі поняття промислової політики виводиться переважно з її змісту стосовно розвитку самої промисловості.

Певні невідповідності в розумінні промислової політики викликані відсутністю відповідного перекладу англomовного поняття «industry» в словосполученні industrial policy («промислова політика»). Поняття industry за своїм значенням ширше понять «промисловість» і «індустрія» і позначає широку сферу виробничої діяльності, включаючи сільське господарство, будівництво, енергетику, сферу послуг та ін.

Поняттю «Industrial policy», що інтерпретується в Україні як промислова політика, присвячено багато праць і розробок зарубіжних і вітчизняних авторів, але цілісної теорії промислової політики ще не створено. Існує ряд спроб привести зміст поняття до відносно єдиного знаменника. Можна виділити їх об'єднуючі засади - розгляд промислової політики як зусилля держави щодо сприяння економічному розвитку.

У західній практиці це поняття найчастіше позначає заходи держави щодо підтримки або розвитку конкретних секторів економіки.

О. Грем визначає промислову політику як заявлені державою офіційні дії стратегічного характеру з метою стимулювання розвитку галузей і зміни структури промисловості [42]. Д. Родрік розглядає промислову політику як державну політику, яка підтримує окремі специфічні види діяльності та сприяє структурним змінам [49].

В Україні питання залишається дискусійним і на сьогоднішній день саме поняття «промислової політики». Йдеться про понятійну багатозначність, яка часто супроводжує дослідження складних систем, до числа яких належить й промислова політика.

Більшість визначень промислової політики тяжіють до державного підходу у трактуванні:

1. Промислова політика - система заходів прямого і непрямого державного регулювання інноваційного, конкурентоспроможного і ефективного розвитку промисловості і усунення тих перешкод, які не можуть бути подолані природним ходом подій, тобто механізмами саморегуляції ринку [30].

2. Промислова політика - комплекс заходів державного впливу на розподіл ресурсів з метою вдосконалення структури національної економіки, підтримки конкурентоспроможності окремих галузей і підприємств, а також економіки в цілому на світових ринках, коригування негативних наслідків [12].

3. Промислова політика - це комплекс заходів державного регулювання економічних процесів на галузевому і корпоративному рівнях, спрямований на стимулювання інноваційної активності, структурної перебудови економіки та економічного зростання [26, с. 26].

Проаналізуємо і складемо класифікацію визначень поняття «промислова політика», виділивши основні підходи, в рамках яких трактується дане визначення.

Так, ряд дослідників (В.А. Кондратьєв [15], Е. Смирнов, В. Завадников [27]), в рамках одного з підходів ототожнюють поняття «промислової політики» з механізмом її реалізації, визначаючи промислову політику як систему (сукупність, комплекс) заходів державного регулювання розвитку промисловості. Відмінності в трактуваннях стосуються рівня регулювання (національний, галузевий, корпоративний) і націленості регулювання (інноваційна, організаційна, структурна).

Наступна група дослідників (Б. Плишевський) [33] відмовляється трактувати промислову політику в рамках окремого виду політики, припускаючи її як підсистему соціально-економічної політики держави, яка сама по собі не здатна регулювати розвиток промисловості. Подібної думки дотримуються і американські економісти П. Кругман і М. Обстфельд [17], аналізуючи результати втручання держави в розвиток економіки в різних країнах з точки зору використання різних інструментів підвищення конкурентоспроможності окремих сегментів господарства. При цьому промислова політика або державна політика стимулювання індустріалізації може бути успішною, на їхню думку, тільки в союзі зі стратегічною торговельною політикою, стимулюючої експорт або обмежує імпорт продукції тих чи інших галузей промисловості.

Ряд інших дослідників (Р. Рейч, М. Ваденбаум) дотримуються підходу виходячи з формули: «якщо не ринок - то держава, якщо не держава - то ринок». На їхню думку, багато помилок і провалів в економічній політиці можуть бути своєчасно усунені при посиленні державної підтримки корпорацій, яка і складає промислову політику, основний її зміст зводиться до ринкової взаємодії бізнесу і уряду.

Серед основних підходів до управління економічним зростанням виділяють стратегію «наздоганяючого розвитку» (А. Клепач, С. Смирнов, С. Пухов, Д. Ібрагімова), суть якої - знайти точки зростання в межах існуючої структури виробництва, тобто ті галузі, держпідтримка яких повинна дати найбільший мультиплікативний ефект. Основу цієї стратегії становлять ідеї В. Мау, він вважав, що промислова політика не повинна орієнтуватися ні на «призначення пріоритетів» ні на «вибір переможців», набагато важливішою є стратегія постійного коригування структури, де влада захищає економічними методами галузі, які домагаються успіху в умовах світової конкуренції. Оскільки держава в принципі не здатна визначити точку нового зростання, це завдання потрібно спустити на регіональний рівень, а роль держави зводиться до створення інституційного середовища, сприятливого для розвитку інновацій [18].

Промислова політика, згідно думки М. Беста, - це поєднання конкуренції з кооперацією. Завдання галузевої політики - це не становлення ідеалу, як це визначається неокласичною теорією досконалої конкуренції, а управління парадоксом: кооперація, сама по собі, може забезпечити зобов'язання по довгостроковому розвитку інфраструктури галузі; конкуренція, в свою чергу, призводить до того, що підприємства

залишаються інноваційними та відповідають на нові виклики і можливості зовнішнього середовища [6].

Відповідно до нормативного визначення у документах Кабінету Міністрів України «Національна промислова політика - це урядова діяльність, спрямована на захист та підтримку розвитку вітчизняних виробників у виробництвах та галузях, що забезпечують основні національні інтереси, особливо економічну безпеку, соціальний та культурний рівень життя» [2].

Проаналізувавши все різноманіття тлумачень даного поняття, можна дійти висновку, що дуже правомірно розглядати поняття «промислової політики» як систему.

Кожна економічна система здійснює функції зі створення, підтримки існування, розвитку і взаємодії інших систем; щодо обмеження або припинення функціонування або взаємодії інших систем; з підтримки свого власного існування і розвитку. Кожна система проходить певні стадії життєвого циклу. Зокрема, промислова політика на різних етапах функціонування і розвитку промисловості реалізує специфічні цілі з позиції формування її галузевої структури.

У той же час промислова політика є інститутом, що володіє певним набором інструментів. За визначенням Д. Норта, «інститути регулюють доступ до законного використання рідкісних і цінних ресурсів, а також визначають принципи цього доступу. Вони визначають, в чому полягають і яким чином повинні втілюватися в життя інтереси, враховуючи факт, що сама рідкість цих ресурсів становить основу для конкуренції. Інститути регулюють подібну боротьбу різних інтересів» [19].

Таким чином, проведений аналіз зазначає, що під промисловою політикою доцільно розуміти «інститут, що має певний набір інструментів; але в той же час промислову політику необхідно розглядати як систему та напрямок економічної політики, яка передбачає узгодження всіх її компонентів, з огляду на взаємозв'язок з іншими видами політик» [21].

З урахуванням проведеного дослідження можна дати найбільш точне визначення промислової політики. Промислова політика - це системна ініціативна та інституційна безперервна діяльність, що має певний набір інструментів та ініціюється державою щодо державних органів, господарюючих суб'єктів, громадських і наукових організацій з постановки цілей і вибору механізмів їх досягнення, спрямованих на сталий розвиток галузей національної економіки, яка обумовлена наявною технологічною і матеріальною базою і враховує стан національної економіки.

Промислова політика, як напрямок економічної політики, характеризується суб'єктом промислової діяльності (держава) і специфічним об'єктом (індустріальним комплексом національної економіки). Промислова політика формує і реалізує стратегічні цілі та пріоритети розвитку виробництва.

Об'єктом промислової політики можуть бути не тільки окремі галузі економіки, корпорації, виробничі підприємства, а й виробники товарів і послуг, в тому числі і окремі підприємства.

Суб'єктом промислової політики є держава - на державному рівні, на регіональному рівні - органи державної влади.

У сучасній економічній літературі визначено велику кількість різновидів промислової політики. Серед основних підходів можна виділити найбільш значущі:

- реалізація пріоритетних промислових проектів різного масштабу;
- кластерний підхід до побудови промислової політики, який є не тільки засобом досягнення таких цілей промислової політики, як структурні зміни, модернізація економіки, підвищення її конкурентоспроможності, посилення інноваційної спрямованості, а й потужним інструментом регіонального розвитку;
- державно-приватне партнерство. Співпраця між державою та приватним сектором має давню історію, однак особлива увага розвитку державно-приватному партнерству приділяється в Україні саме в даний час.
- інститути розвитку включають в себе особливі економічні зони, інвестиційні фонди, банки розвитку. Це особлива форма організації державно-приватного партнерства, особливо розвинена в зарубіжних країнах.

Основними функціями промислової політики є:

1. Реалізація інтересів держави (центральної і регіональних органів влади), місцевого самоврядування та промислових організацій. єдиність цих інтересів виявляється в зацікавленості названих учасників в поліпшенні адаптаційних можливостей індустріального сектора, підвищення віддачі від використовуваних в ньому ресурсів, зростанні його конкурентоспроможності та розширенні можливостей інтеграції в світовий економічний простір.

2. Реалізація промислової політики за допомогою взаємопов'язаної дії механізмів державного регулювання, місцевого самоврядування, менеджменту промислових організацій.

3. Реалізація цілей, не тільки економічних, а й соціальних. Останні покликані, насамперед, визначати рубежі, які повинні бути досягнуті в розвитку і використанні людського фактора, задіяного в індустріальному виробництві (в тому числі, пов'язані з доповненням трудової функції іншими, наприклад, співучасті в управлінні, власності).

4. Головна мета промислової політики - забезпечення сталого динамічного розвитку промисловості, випереджаючого зростання її високотехнологічних виробництв, виходу її обробних галузей на світовий рівень конкурентоспроможності, досягнення прийнятного рівня техногенного впливу підприємств на навколишнє природне середовище, створення сприятливих умов для збільшення та ефективної реалізації людського капіталу.

При її декомпозиції в якості під-целей можуть бути виділені: активізація процесів формування прогресивної структури промисловості,

інноваційного оновлення її технічної бази і технологій; підвищення рівня інтеграції індустріального сектора в соціально-економічну систему країни і регіону, світового економічного простору; забезпечення сталого розвитку процесів соціалізації та екологізації економічної діяльності промислових підприємств.

5. Реалізація цільової функції промислової політики проявляється в якісних і кількісних змінах у ресурсній базі, результати діяльності індустріального сектора, рівень і якість життя зайнятого в ньому населення.

Промислова політика - макроекономічна політика, яка охоплює всі заходи та дії, що здійснюються державою в наступних сферах:

- Поліпшити конкурентоспроможність галузі на зовнішніх ринках
- Стимулювати структурні зміни в галузі
- Підвищити ефективність використання ресурсів шляхом належного розподілу

- Сприяти інноваціям у галузі. Його реалізація може досягти підвищення ефективності. З одного боку, це може бути результатом перенесення ресурсів у райони з більш високою продуктивністю, а з іншого боку, це може зменшити витрати на структурну перебудову. Практика промислової політики показує, що в даний час у світі впроваджуються такі політики:

- Промислова політика, заснована на структурних уподобаннях, що називається галузевою (вибірковість, втручання)

- Промислова політика, тобто політика, що сприяє розвитку промисловості за допомогою макроекономічної політики, називається загальною (вільною) політикою.

Переходячи до характеристики принципів промислової політики, зауважимо, що в найзагальнішому вигляді їх можна визначити як теоретичні імперативи, реалізація яких покликана забезпечити системність, комплексність і продуктивність промислової політики.

Принципи соціально-економічної політики можна визначити в якості своєрідної несучої конструкції, елементи якої: вибудовують і впорядковують зміст політики; задають алгоритми управлінських дій по її формуванню і реалізації; забезпечують необхідну наступність між результатами політики.

На наш погляд, поряд із зазначеними функціями, принципи: визначають характер взаємодії різних суб'єктів політики в процесі її розробки і реалізації; задають критерії оцінки її результатів; встановлюють вимоги до формування механізму політики.

Вважаємо за можливе запропонувати в якості основних принципів промислової політики наступні.

1. Системності. Реалізація принципу покликана забезпечити, по-перше, взаємну відповідність компонентів промислової політики (цілей і суб'єктів, які їх реалізують, цілей і очікуваних ефектів, цілей та механізму їх досягнення та ін.), По-друге, організаційна єдність дій різних механізмів управління змінами в індустріальному секторі економіки (державного

регулювання, менеджменту), по-третє, органічний синтез загального та особливого в змісті політики та її економіко-організаційне забезпечення.

2. Стратегічної спрямованості. Сутність принципу полягає в тому, що в обґрунтуванні цільової функції політики необхідно орієнтуватися не тільки на існуючі умови (щоб оцінити стартові позиції процесу змін), а й на ті, яким ще тільки належить скластися. Звідси - розробка політики пов'язана з вирішенням завдань передбачення можливих змін макро- і мезо- середовища функціонування промисловості, визначення її стратегічної позиції.

3. Виборчого підходу до обґрунтування змісту промислової політики і вибору інструментарію її реалізації. Об'єктивна основа висунення такого принципу полягає, по-перше, в тому, що регіони мають неоднакові умови функціонування, структуру і потенціал розвитку промисловості. По-друге, розрізняються організаційні, кадрові та фінансові ресурси, якими володіють державні та місцеві органи, здійснюючи управління змінами в промисловості.

4. Єдності промислової, інноваційної, інвестиційної та соціальної політики. Цей принцип передбачає взаємопов'язане опрацювання названих видів політики, що вимагає узгодження їх цільової функції і механізмів реалізації.

5. Балансування інтересів держави та інших учасників політики. Даний принцип визначає необхідність в ідентифікації та погодженні значущих інтересів держави, місцевих органів влади, промислових організацій, пов'язаних з функціонуванням і розвитком індустріального сектора економіки.

6. Необхідної і достатньої різноманітності інструментів. Принцип означає, що склад засобів, що використовуються органами державної і місцевої влади і управління при здійсненні промислової політики, повинен відображати різноманіття її цілей і завдань, специфіку стану окремих сфер і об'єктів, раціональний поділ предметів ведення і повноважень державних органів різних рівнів.

7. Забезпечення моніторингу процесів і результатів реалізації промислової політики. Його роль визначена потребою у відстеженні ключових характеристик процесів розвитку промисловості, поліпшення умов праці і доходів зайнятого в ній населення.

У даній роботі аналізується ряд зовнішніх і внутрішніх факторів, що, на наш погляд, здійснюють найбільш сильний вплив на промислову політику, динаміку і реальний сектор економіки, і, таким чином, визначають стан економіки, державного бюджету і платіжного балансу країни.

На промислову політику впливають такі фактори, як:

1. В якості першого з таких факторів виступає рух світових цін на нафту.

2. В якості наступного фактора виступають інвестиції в основний капітал.

3. Третій фактор полягає у впливі інфляції на обсяг промислового виробництва.

4. В якості останнього фактора беремо зміну реального курсу гривні до долара.

Оцінка ефективності промислової політики складається з двох основних частин: процес відбору та розрахунку системи приватних показників, що характеризують ефективність реалізації промислової політики; процес узагальнення значень приватних показників в інтегральні показники і порівняння [7].

Рівень ефективності реалізації промислової політики може бути проаналізований і оцінений на основі загальних вимог до підвищення її ефективності, вони можуть бути визначені або як досягнення намічених цілей (результатів) при мінімальних витратах, або як досягнення максимальних результатів при заданому рівні витрат. Оцінка результативності є найважливішою частиною політики розвитку.

Як на регіональному, так і на державному рівні оцінка ефективності промислової політики, в тому числі і в прийнятті рішень про державну підтримку цієї діяльності, здійснюється шляхом узгодження інтересів з пріоритетним відношенням до загальнодержавних і загальнорегіональних інтересів.

Результативність промислової політики зумовлюється ефективністю підприємницької діяльності, зміною рівня конкурентоспроможності соціально-економічних систем. Економічна ефективність підприємницької діяльності, як і будь-який інший економічної діяльності, залежить від співвідношення результатів діяльності і витрачаються при цьому ресурсів. Вона повинна розглядатися в органічному синтезі з усією системою умов і факторів розвитку підприємництва, що є вираженням результатів продуктивності праці, якості продукції, а також раціонального комбінування різних ресурсів: матеріальних, трудових, фінансових. Разом з тим необхідно оцінювати і так званий соціальний ефект, що виявляється в зростанні добробуту людей. Соціальні фактори відіграють все більш зростаючу роль у визначенні критеріїв ефективності підприємництва.

Рівень динаміки показників ефективності підприємництва в широкому сенсі відрізняється від рівня динаміки ефективності конкретних видів підприємництва. Позначається при цьому неповний збіг державних і безпосередньо «підприємницьких» інтересів.

Оцінка економічної ефективності підприємницької діяльності здійснюється на основі єдиного народногосподарського критерія - максимізації зростання прибутку, а також продукції (робіт, послуг) по відношенню до витрат або застосованим ресурсів. Для вимірювання економічної ефективності підприємницької діяльності використовується система узагальнюючих показників і показників використання праці, основних фондів, оборотних фондів, капітальних вкладень, матеріальних ресурсів, показники впровадження науково-технічного прогресу. У теорії і

практиці розрізняють ефективність абсолютну і порівняльну, фактичну, розрахункову або прогнозовану. Розрізняють ще економічну, соціальну і бюджетну ефективність на основі відповідних показників вимірювання. Показники зростання виробленої продукції на душу населення характеризують в узагальненому вигляді поліпшення використання трудових ресурсів, основних фондів і матеріальних ресурсів, поліпшення організації виробництва і управління.

Галузева промислова політика сприяє або підтримує окремі галузі або підприємства. Його суть полягає в диверсифікованому підході до розвитку різних галузей промисловості та застосуванні конкретних переваг розвитку. Теоретичною основою цього методу є концепція доречності. Галузева промислова політика вимагає диференційованих оцінок економічними органами окремих галузей промисловості. Це результат конкретної оцінки (як правило, під впливом сильних груп тиску), що призведе до перерозподілу доходів та деформації цін, що зробить її відмінною від чистої механізму вибору ринку диференційованій. Виробнича площа. Загальна промислова політика не вплине безпосередньо на матеріальну структуру промислового виробництва і не спричинить загальногосподарських спотворень цін.

Це стосується, зокрема, впровадження таких інструментів, таких як нефінансова підтримка малого бізнесу, просування національної продукції за кордон, або коли країна інвестує в загальну технологічну інфраструктуру або забезпечує логістичну підтримку для корпоративної реструктуризації, незалежно від галузі. Під впливом змін внутрішніх і зовнішніх умов розвитку промисловості змінилися цілі, форми та засоби промислової політики. У післявоєнний період відбудови промислова політика, спрямована на розвиток основних галузей промисловості, в яких бракувало сировини, вживала заходів для поліпшення якості життя та намагалася створити систему стимулювання експорту.

Передбачається, що в умовах високих темпів зростання промислового прогресу, що досягаються за рахунок економії масштабу, ефективності та технологічного прогресу, буде створено достатню потужність для ефективного розподілу ресурсів для формування промислової структури, що відповідає вимогам конкуренції.

Певну проблему промислової політики країни, безумовно, більш широке коло питань - загальна економічна політика країни. Про проблему Економічна політика глибоко аналізується в економічній науці, бо це впливає на життя та добробут усіх громадян, поза національними рамками, що охоплює відносини з економікою інших країн. Особливою галуззю економічної теорії є нормативна теорія Економічна політика - вивчить питання, про те, як діяти політикам. Інша частина економічної теорії - емпірична економічна теорія - вивчає політику, як державні органи діють на практиці. Теоретики в цій галузі орієнтація на аналіз практики, формування та реалізації економічної політики, у деяких країнах проводять порівняльний аналіз та узагальнюють висновки.

Тому прийнято вважати, що держава повинна реалізовувати промислову політику та визначати її цілі та методи. Держава може проголосити стратегічні пріоритети промислової політики, обрані виходячи з соціально-економічних цілей суспільства за певними критеріями (збереження економічної незалежності, швидке одержання валютних коштів, реалізація наявних технологічних, трудових або природних переваг, контроль за сегментом зовнішнього ринку тощо), групи суб'єктів економічної системи, розвиток яких є важливим з точки зору існування або якісного перетворення національної економіки, як це розуміється на даний момент розвитку. У галузях, визнаних пріоритетними, очікується створення привабливого інвестиційного, кредитного, податкового та іншого клімату. Інститути ринку включили координацію для досягнення згоди щодо цілей на різних рівнях, та забезпечують зв'язки в економічній системі. [5, с.36]

«Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) промислова діяльність включає такі види діяльності:»

«Видобуток корисних копалин (частина Б) -група галузей, що видобувають сировину та паливо з товстого кишечника, води та лісів. Включаючи видобуток залізної руди, кольорових та рідкісних металів, неметалевих корисних копалин, вугілля, нафти, природного газу, торфу, сланців, деревини, полювання, риболовлі, видобутку морських тварин та морепродуктів. Продукція гірничодобувної промисловості в основному використовується у виробництві.;

- Переробна промисловість (частина С)

- Постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонування повітря (частина D);

- Водопостачання, очищення стічних вод, поводження з відходами (частина E)».[7]

Щодо промислового розвитку та його впливу на економіку в цілому, промисловий розвиток - це побудова та зростання галузей економіки. Ці галузі включають масове виробництво, технологічний прогрес та інші послуги. Коли галузь чи економіка індустріалізуються, оскільки вона підтримує зростання, вона буде відчувати вищий рівень життя, зростання робочих місць та вищу продуктивність. Зі збільшенням продуктивності регіону можливостей стає більше. Економічне зростання, забезпечене промисловим розвитком, може змінити стійке зростання економіки. Промислове зростання та економічне зростання йдуть рука об руку. З розвитком галузі економіка процвітає, оскільки зростання галузі означає більше можливостей для працевлаштування, більше грошей та більше можливостей.

Промислове зростання, як правило, пов'язане з підвищенням заробітної плати. Виробництво створило промисловість і навіть створило більше грошей та більше послуг для економіки, що призвело до вищих доходів на душу населення та вищої продуктивності праці. Рівень життя населення покращується з розвитком промисловості. Ці можливості можуть змінити

сферу та стимулювати нескінченне зростання. До цього Україна повинна прагнути. Історично зростання промисловості мало величезний вплив на економіку. Наприклад, період, відомий як Промислова революція 18-19 століть, призвів до деяких найважливіших економічних подій, відомих людству.

Промислова революція - це перехід до нових та більш ефективних виробничих процесів, що призводить до джінів, парових машин, електроенергії, складальних ліній та інших важливих винаходів, які мають великий вплив на світ. З розвитком індустріалізації та освоєнням ресурсів ці досягнення штовхнули світ вперед. До промислової революції виробництво товарів здебільшого здійснювалось у будинках людей за допомогою ручного інструменту. Хоча це призвело до виготовлення унікальних товарів, економіці це не принесло великого прибутку. Коли це виробництво було переведено у масове виробництво на заводі, все змінилося. Раптом товари стали доступнішими, роботу було легше знайти, а попит на товари та послуги зростав, і всі вони підтримували економіку. Світ багато в чому покращився, включаючи створення робочих місць, збільшення виробництва, транспорту, зв'язку та рівень життя деяких людей.

Як і в минулому, промисловий розвиток забезпечує безмежні можливості для конкретних регіонів. Ми живемо у світі, який постійно змінюється - століття технологій. Це справді зростання галузі та забезпечує більше можливостей для зростання. Ці зміни в галузі захоплюють, оскільки вони відкривають багато дверей можливостей. Прогрес обумовлений розвитком промисловості. Більший споживчий попит створює більше товарів і послуг. Промислове зростання - це не просто минуле. Сьогодні це так само важливо, як ніколи. Зі зростанням чисельності населення та розвитком промисловості попит на товари та послуги також зріс, з'явилося більше інновацій та більше фінансових можливостей. Ми всі отримуємо прибуток, тому що громади процвітають в індустріалізації. Приклад українського розвитку.

У 90-х роках промислова політика почала характеризуватися наступальною діяльністю, спрямованою на реорганізацію промислових факторів і товарів, включаючи виведення неефективного виробництва та просування сучасних виробництв, що позитивно вплинуло на всі економічні процеси (енергозбереження та сировина споживання, охорона навколишнього середовища).) Впорядкувати промислове виробництво та покращити конкурентні позиції галузі на міжнародному ринку.

Сучасна промислова політика поступово переходить від цільової політики до загальної політики ринкового замовлення. Це пов'язано з новими промисловими умовами, внаслідок жорсткої конкуренції на міжнародному ринку, з глобалізацією ринків, секторів та компаній, лібералізацією торгівлі, передачею виробничих факторів та розвитком сучасних технологій, нові промислові умови стали більше і складніше.

Складніші економічні умови створили попит на промислову діяльність, особливо для покращення промислової конкурентоспроможності. Це зменшує важливість традиційної політики, спрямованої на захист або стимулювання конкретних галузей, і збільшує важливість загальної політики, спрямованої на створення конкурентного середовища та вплив на умови діяльності економічних суб'єктів та різних галузей промисловості.

Нова промислова стратегія передбачає посилення ролі ринку та механізму конкуренції, виконуючи функцію саморозподілу, та послаблення функції держави як регулятора економічного життя.

Сприйняття промислової політики змінилося. Суперечка полягає не тільки в законності промислової політики, але також в її обсязі та методах.

В даний час сам попит не викликає сумнівів, але існують розбіжності у поглядах на суть промислової політики та її інструментів. Незважаючи на те, що немає сумнівів щодо промислової політики, що реалізується загальними політичними заходами, думки щодо питань галузевої політики розділені.

Прихильники цієї політики вважають, що для досягнення цілей активізації галузі та підвищення конкурентоспроможності необхідна модернізація промислової структури.[8, с.20-21]

У свою чергу, це означає обмеження зон та вибір зон для підтримки та зон для виведення. Немає підстав підтримувати всі галузі, оскільки для цього потрібно занадто багато розподілених заходів. Зіткнувшись із досвідом та тягарем системної трансформації колишньої соціалістичної економіки, ми також побачили необхідність здійснення галузевої промислової політики.

Опоненти вважають, що для формування структурних та адаптивних змін у галузі достатньо лише ринкових механізмів та макроекономічної політики.

Вони вважають, що цей штучний стимул для промисловості знизить ефективність всієї економіки. Тому, згідно з принципом рівності, до всіх галузей та суб'єктів господарювання ставляться однаково. Крім того, активна промислова політика передбачає структурні рішення та рішення, які часто є результатом довільних рішень, а сам процес прийняття рішень не завжди забезпечує достатню інформацію. Тому легітимність державних виборів була широко поставлена під сумнів.

Незважаючи на багато різних думок, більшість країн впроваджують промислову політику більш-менш на галузевому рівні. Потенційні загрози перетворили концепцію та практику політики від відомчих заходів до загальних заходів для підвищення ефективності та підтримки економічної конкурентоспроможності.

Основне питання промислової політики полягає в тому, що вибору галузей, продуктів і видів діяльності слід надавати особливу підтримку або захист. Певною мірою показником може бути перевага внаслідок порівняльних витрат та спеціалізації, обумовлених специфічною структурою виробничих факторів та природних ресурсів країни.

Економічна література пропонує різні критерії вибору галузей, які заслуговують на підтримку урядів з активною промисловою політикою.

Зазвичай вважається, що слід підтримувати:

- Галузі, що досягають високої доданої вартості на одного працівника, підтримка їх призводить до динамізації зростання доданої вартості у всій галузі та, зрештою, до швидкого зростання національного доходу.

Однак існують різні думки - деякі люди вважають, що висока додана вартість кожного працівника відображає високу вартість цих підрозділів і є компенсацією за великі витрати на капітал або освіту працівників.

Більше того, існують також думки, що перехід капіталу з областей з низькою вартістю на сфери з високою доданою вартістю може призвести до скорочення зайнятості, а також виробництва.

Також варто зазначити питання галузей, що підтримують розвиток інших галузей (тобто тих, що забезпечують засоби виробництва). Підтримка галузей, що виробляють проміжні продукти, призводить до зниження цін, що в свою чергу сприяє розвитку інших галузей. Прихильники цього варіанту наводять як приклад Японію, де субсидії сталеливарній промисловості сприяли розвитку суднобудування та автомобільної промисловості. Існують також суперечливі думки - що лише у випадку провалу ринку є підстави сприяти виробництву основних галузей.

Філії з потенційними резервами для майбутнього розвитку - ймовірно, будуть розвиватися дуже динамічно в майбутньому.

Однак противники такої позиції вважають, що в умовах належного функціонування ринків втручання держави є непотрібним, адже якщо відомо, в якій галузі буде швидко розвиватися, і капітал, і робоча сила надходять туди без особливого стимулу. Наприклад:

- філії, які потребують захисту, оскільки інші країни гарантують їх підтримку цим галузям, субсидуючи їх виробництво;
- високотехнологічні галузі;
- філії, важливі для безпеки країни.

На жаль, не існує універсальних наборів економічних критеріїв, які визначали б шанси країни на промисловий успіх. Для слаборозвинених країн це стає дещо простішим, оскільки вони можуть скористатися досвідом інших країн. Однак це не означає, що така галузева структура завжди забезпечить успіх.

Інструментів промислової політики безліч. Їх вибір повинен здійснюватися з урахуванням їх переваг та недоліків, а також сфери впливу. Найбільш типовими є: податкові пільги, субсидії, кредити, позики, гарантії, прискорена амортизація, мита, квоти, стандартизація.

Інструменти реалізації промислової політики можна розділити на групи:

- фінансування та співфінансування: досліджень, освіти та професійного навчання, регіонального розвитку, інфраструктури, охорони

навколишнього середовища, а також субсидій для підприємств та галузей, що занепадають

- антидемпінгові та антисубсидійні процедури
- програми розвитку галузі (національна, галузева та регіональна реструктуризація, трансфер технологій)
- консалтинг
- технічні стандарти та норми
- сприяння організаційній трансформації підприємств (приватизація)
- закупівлі
- податкові системи окремих країн [9, с.184].

Щодо впливу промислової політики на економіку країни, то необхідність промислової політики - це перш за все об'єктивно існуючі потреби у розвитку високотехнологічних галузей завдяки функціонуванню національної інноваційної системи, по-друге в умовах глобальної конкуренції необхідно координувати розвиток окремих підприємств та інвестиції у суміжні галузі в ланцюжку технологій виробництва доданої вартості. Тому реалізація плану розвитку вітчизняних підприємств оборонного комплексу, які отримали кошти з бюджету, неможлива без інвестицій у суміжні галузі (особливо машинобудування). Тут дуже об'єктивно необхідно координувати дії між компаніями, які отримують замовлення на конкурентній основі з боку кінцевих виробників. Таким чином можна відновити співпрацю в галузі машинобудування.

Отже, необхідно узгодити план розвитку окремих підприємств та інвестиції суміжних галузей, пов'язаних з технологіями стає об'єктивною основою існування промислової політики. Ринкові сигнали самі по собі не можуть виконувати такої координаційної ролі, у цьому і є його обмежена природа. Вони доповнюються урядовим стратегічним плануванням та наглядом: вони повинні усувати ризики для інвесторів, оскільки жоден інвестор не наважується здійснити початкові капітальні вкладення, поки не буде визначення в їх прибутковість та поверненні коштів.

Завдяки промисловій політиці можна змінити структуру сектору, щоб стимулювати економічне зростання, пов'язаним із зростанням продуктивності праці. Сама промислова політика стає для країни способом контролю за поступовими структурними змінами у виробничому секторі, що забезпечить шлях для стійкого економічного зростання. Водночас неграмотне використання інструментів промислової політики може призвести до серйозних наслідків, неправильне судження може призвести до втрати промислової конкурентоспроможності. Прикладів цьому багато. Їх аналіз показує, що неефективність такої промислової політики зумовлена або застосуванням неправильного механізму регулювання, або інтересами лобіювання певних бізнес-груп.

Власний і зарубіжний досвід показує: від того, в яких або чийх інтересах працює господарська система країни, залежать як успіхи, так і провали промислової політики. В тих випадках, коли господарська система

за рахунок державного втручання підпорядкована клановим і груповим інтересам, така промислова політика матиме гірші наслідки, ніж при так званих "провалах ринку". Про це свідчить досвід розвинутих країн і країн, які розвиваються.[10]

Промислова політика (ІС) або промислова стратегія країни - це офіційні стратегічні зусилля, спрямовані на заохочення всього економічного розвитку та його зростання, як правило, орієнтовані на весь або частину виробничого сектора. Уряд вживає заходів "для підвищення конкурентоспроможності та можливостей вітчизняних підприємств та сприяння структурним перетворенням". Інфраструктура країни (включаючи транспорт, телекомунікації та енергетику) є головною рушійною силою всієї економіки, а тому, як правило, відіграє ключову роль в інтелектуальній власності. Промислова політика є типовим втручанням у країнах зі змішаною економікою. Багато типів промислової політики мають спільне з іншими типами заходів, таких як торгова політика. Промислова політика часто розглядається як відмінна від ширшої макроекономічної політики, наприклад збільшення кредитів та оподаткування приросту капіталу.

Традиційні приклади промислової політики включають субсидії для експортних галузей та індустріалізацію імпортозаміщення (ІСІ), коли торгові бар'єри тимчасово накладаються на такі ключові галузі, як виробництво. Вибірково захищаючи певні галузі, ці області встигають навчитися (потренуватися) та вдосконалитися. Як тільки вони будуть достатньо конкурентоспроможними, ці обмеження будуть зняті, а вибрані галузі будуть виведені на міжнародний ринок. Більш сучасна промислова політика включає заходи щодо підтримки зв'язків між підприємствами та підтримки передових технологій. Традиційні аргументи промислової політики простежуються у 18 столітті. Доповідь американського економіста та політика Олександра Гамільтона про виробництво в 1791 р. Та робота німецького економіста Фрідріха Ліста містили перші важливі аргументи на підтримку виборчого захисту промисловості. [11, с.23-29].

Погляди Ліста на вільну торгівлю явно суперечили поглядам Адама Сміта, який у статті "Багатство народів" сказав, що "найвигідніший метод, за допомогою якого земельна держава може підняти власних майстрів, виробників та купців. полягає у наданні найдосконалішої свободи торгівлі майстрам, виробникам та купцям усіх інших країн".

Аргументи Ліста та інших були згодом підхоплені вченими економіки раннього розвитку, такими як Альберт Гіршман та Олександр Гершенкрон, який закликав до вибіркового просування ключових секторів у подоланні економічної відсталості.

Відносини між урядом та промисловістю в США ніколи не були простими, і ярлики, що використовуються при класифікації цих відносин у різний час, часто вводять в оману, якщо не кажуть неправду. Наприклад, на початку дев'ятнадцятого століття, "цілком очевидно, що ярлик *laissez faire* є недоречним" [нейтралітет оскаржується]. У США вперше чітко

представлена промислова політика Джиммі Адміністрація Картера в серпні 1980 року, але згодом вона була ліквідована з обранням Рональда Рейгана наступного року.

Історично зростає консенсус щодо того, що більшість розвинених країн, включаючи Великобританію, США, Німеччину та Францію, активно втручалися у свою внутрішню економіку шляхом промислової політики.

За цими ранніми прикладами слідує інтервенціоністські стратегії ІСІ, що застосовуються в країнах Латинської Америки, таких як Бразилія, Мексика чи Аргентина.

Зовсім недавно стрімке зростання східно-азіатських економік або нових індустріальних країн (НІК) також було пов'язане з активною промисловою політикою, яка вибірково сприяла виробництву та сприяла передачі технологій та модернізації промисловості.

Успіх цих стратегій індустріалізації, спрямованих на державу, часто приписують державам, що розвиваються, і сильним бюрократіям, таким як МІТІ.

Політика заміщення індустріалізації дуже активно рекламувалась міжнародними організаціями та експерти з надання допомоги. Однак багато з цих варіантів внутрішньої політики зараз розглядаються як згубні для вільної торгівлі і, отже, обмежуються різними міжнародними угодами, такими як ТРИМС СОТ або ТРИПС. Натомість нещодавно фокус промислової політики змістився на просування місцевих бізнес-кластерів та інтеграцію у глобальні ланцюжки створення вартості.

Під час адміністрації Рейгана була ініційована ініціатива економічного розвитку під назвою Project Socrates для вирішення проблеми зниження здатності США конкурувати на світових ринках.

Результатом проекту «Сократ», який керував Майкл Секора, стала комп'ютерна система конкурентної стратегії, яка стала доступною для приватної промисловості та всіх інших державних та приватних установ, що впливають на економічне зростання, конкурентоспроможність та торгівлю політику.

Ключовою метою Сократа було використання передових технологій, які дозволити б американським приватним установам та державним установам співпрацювати у розробці та виконанні конкурентних стратегій, не порушуючи чинне законодавство або не порушуючи дух "вільного ринку".

Президент Рейган був переконаний, що ця мета була досягнута в системі Сократа. Шляхом просування інноваційних технологій Сократ забезпечить, щоб різні інститути "економічної системи", включаючи промислові кластери, установи фінансових послуг, університетські наукові установи та державні органи економічного планування, координували ресурси "добровільно", але "систематично".

Хоча президент США та команда Сократа вважали, що технології насправді дозволяють співіснувати обом, дебати щодо промислової політики проти вільного ринку продовжувались. Пізніше, за часів адміністрації

Джорджа Буша, Сократ був названий політиком галузі. Після фінансової кризи 2007-2008 рр.

Багато країн світу - включаючи США, Великобританію, Австралію, Японію та більшу частину Європейського Союзу - прийняли галузеву політику. Однак сучасна галузева політика, як правило, сприймає глобалізацію як само собою зрозуміле і приділяє менше уваги занепаду старих галузей, а більше уваги приділяє зростанню нових галузей. Зазвичай це передбачає роботу уряду з промисловістю для вирішення викликів та можливостей.[12, с.335]

Китай - виняток. Центральні та місцеві органи влади втручались майже у всі сектори економіки та процеси. Незважаючи на те, що ринкові механізми стають дедалі важливішими, державний контроль все ще переважає. Для того, щоб наздогнати промислово розвинені країни і навіть технологічно, «національна діяльність Китаю поширюється навіть на зусилля, спрямовані на запобігання домінуванню іноземних інвесторів та технологій у таких ключових сферах, як стратегічні галузі та нові технології», включаючи робототехніку та нові енергетичні транспортного засобу.

Основна критика проти промислової політики випливає з концепції провалу уряду. Промислова політика вважається шкідливою, оскільки урядам не вистачає необхідної інформації, можливостей та стимулів для успішного визначення того, чи перевищують вигоди від просування певних галузей над іншими витрати та, у свою чергу, реалізації цієї політики.

Хоча східноазіатські «Тигри» наводили успішні приклади втручань гетеродоксів та протекціоністської промислової політики, така промислова політика, як імпортозаміщення-індустріалізація, зазнала невдачі в багатьох інших регіонах, таких як Латинська Америка та Африка на південь від Сахари. Уряди, приймаючи рішення щодо виборчих або особистих стимулів, можуть бути захоплені власними інтересами, що веде до промислової політики, що підтримує місцеві політичні еліти, що шукають ренти, при цьому спотворюючи ефективний розподіл ресурсів ринковими силами.

Незважаючи на критику, в останній теорії розвитку існує консенсус, який говорить, що державні втручання можуть бути необхідними, коли трапляються провали ринку. Невдачі на ринку часто існують у формі зовнішніх ефектів та природних монополій.

Такі ринкові збої можуть перешкодити появі добре функціонуючого ринку, і коригуюча промислова політика потрібна для забезпечення розподільчої ефективності вільного ринку. Навіть відносно скептично налаштовані економісти визнають, що громадські дії можуть стимулювати певні фактори розвитку, "що перевищують те, що генерують ринкові сили самі по собі". На практиці ці заходи часто спрямовані на регулювання мереж, державної інфраструктури, НДДКР або виправлення асиметрії інформації. .

Одне питання полягає в тому, які види промислової політики є найбільш ефективними для сприяння економічному розвитку. Наприклад,

економісти дискутують, чи слід країнам, що розвиваються, зосередитись на своїх порівняльних перевагах, просуваючи переважно ресурсо- та трудомісткі товари та послуги, чи інвестувати у галузі з більшою продуктивністю, які можуть стати конкурентоспроможними лише в довгостроковій перспективі.

Дебати також оточують питання, чи є державні збої більш поширеними та серйозними, ніж ринкові.

Деякі стверджують, що чим нижча підзвітність та спроможність уряду, тим вищий ризик політичного захоплення промислової політики, що може бути економічно більш шкідливим, ніж існуючі ринкові збої.

Для країн, що розвиваються, особливе значення мають умови, за яких промислова політика може також сприяти зменшенню бідності, наприклад, зосередження уваги на конкретних галузях або сприяння зв'язкам між більшими компаніями та меншими місцевими підприємствами.

Технологія змінює спосіб нашого життя та роботи. Це завжди було. Але коли технологічний розвиток йде швидко, зміни також частішають. Оцифровка та автоматизація робочого життя вже забезпечили значне покращення якості та підвищення ефективності. І потенціал далеко не вичерпаний. Зміни, з якими ми зараз стикаємось, кидають виклик нашій здатності поступово впроваджувати інновації і вимагатимуть серйозних потрясінь.

Світові промислові компанії в цілому та промисловість, зокрема, мають великий досвід реструктуризації і вже передові у впровадженні нових технологій. Світова модель, що має невеликі відстані та високу компетентність у виробничому житті, робить нас добре підготовленими для постійного вдосконалення виробничих процесів. Конкурентною перевагою галузі є не дешева робоча сила, а постійне підвищення ефективності в тісній співпраці між працівниками та керівництвом. Однак здатність постійно вдосконалюватися може бути оскаржена необхідністю все швидшого регулювання. Також необхідно, щоб бізнес-політика та промислова політика сприяли процесам створення соціальної та гуманістичної держави

Цифровий зсув створює нові потреби в компетентності, які виходять далеко за рамки цифрової компетентності. Нові виробничі процеси та методи роботи вимагають глибшого розуміння широти та частішого оновлення знань протягом усього трудового життя. Інвестиції у компетентність працівників є важливою перевагою світової моделі. Але це також дорого - з високими негайними витратами на довгострокові та важкі для вимірювання прибутки. Тому завжди буде тенденція до недостатнього інвестування в компетентність. Чим частіше люди змінюють роботу, тим менша віддача для окремих компаній від інвестицій у власних працівників. Тому необхідно сприяти тому, щоб такі інвестиції також мали місце в майбутньому.

- Оцифровка означає великі інвестиції та вимагає спільного використання витрат, обладнання та досвіду. Хоча норвезька модель посилює здатність компаній постійно вдосконалюватися, великі обіцянки є викликом -

особливо для малих компаній. Інвестиції в обладнання та реорганізація процесів вимагають не лише досвіду, що базується на досвіді, і часто мають високу вартість входу. Спільні рішення та культура спільного використання повинні бути зміцнені, щоб малі та середні підприємства мали успіх у цифровій зміні.

Для формування механізму реалізації промислової політики доцільно класифікувати інструменти за методом впливу і видам політики з метою подальшого їх включення в механізм реалізації промислової політики. Основні інструменти механізму реалізації промислової політики по впливу і видам політик включають:

1) прямий метод - підтримка певних галузей: дотації, кредити, податкові пільги, тимчасова націоналізація відсталих підприємств; протекціонізм; модернізація промисловості: фінансування НДДКР, заохочення наукомістких виробництв, патентне регулювання, введення стандартів на промислову продукцію;

2) непрямий метод - стимулювання розвитку і підвищення конкурентоспроможності через створення умов для ефективного функціонування та життєдіяльності господарських суб'єктів. Цілями при застосуванні подібного методу є: створення умов для перетоку капіталу в важливі галузі; підвищення конкурентоспроможності галузей; створення сприятливого інвестиційного клімату.

В Україні засади промислової політики визначено інституційно, що знайшло відображення у наступних нормативно-правових актах:

- Концепції промислової політики (2003 р.);
- Державна програма розвитку промисловості у 2003-2011 рр. (постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 р. № 1174);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 роки» та ін.

Наявність чинної Концепції промислової політики (2003 р. та Державної програми розвитку промисловості у 2003-2011 рр. постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 р. № 1174) не знімає з порядку денного питання актуалізації її засад, принципів та цільових орієнтирів. Про це свідчать не тільки наукові та практичні дискусії фахівців, але і поява нових програмно-стратегічних документів (наприклад, "Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року" – розпорядження Кабінету Міністрів України № 947-р від 09.07.2008 р.).

Науковим проблемам формування та реалізації промислової політики протягом усього періоду становлення економіки України приділялося чимало уваги. На першому найбільш складному етапі системних трансформацій держави і економіки (1992-2000 рр.) основні концептуальні ідеї в цій сфері були представлені роботами таких відомих економістів, як акад. В.М. Геєць, акад. М.Г. Чумаченко – кор. Б.Є. Кваснюк, д.е.н. М.М. Якубовський, О.І. Амоша та ін.

Значний внесок в дослідження проблем промислової політики в загальнодержавному, галузевому та регіональному розрізі вніс науковий колектив Інституту економіки промисловості НАН України [16, 4, 24]. Ці розробки послужили "підживленням" першої Концепції державної промислової політики України (затверджена постановою КМ України № 272 від 29.02.1996 р.). Однією з причин її прийняття стало, як зазначалося в документі, "кризовий стан промисловості, необхідність запобігти процесу деіндустріалізації".

Основний комплекс заходів був розрахований на період до 2000 року і носив характер надзвичайних. Положення стратегічного змісту повинні були стати орієнтирами для формування нової промислової моделі України на майбутні 15-20 років. У 2003 р з'явилася нова, нині діюча Концепція державної промислової політики (затверджена указом Президента України №102 / 2003 від 12.02.2003 р). Її цільовою вектор був сформований під впливом задекларованих пріоритетів стратегії випереджального розвитку і євроінтеграції. Ця Концепція і активне формування нових тенденцій в Україні та світі, перш за все в сфері промисловості, додали додатковий імпульс вітчизняним розробкам з питань промислової політики [23, 34, 21]. Для її практичної реалізації було розроблено Державну програму розвитку промисловості на 2003-2011 роки (затверджена постановою Кабінету Міністрів № 1174 від 28 липня 2003 року).

Після першої хвилі світової фінансово-економічної кризи, мав серйозні наслідки для реального сектора економіки, стала очевидною необхідність пошуку сучасних науково-методичних підходів до розвитку промисловості і промислової політики. Роботи вітчизняних вчених в цій сфері відображають їх співзвучність новим тенденціям економічної науки і практики з урахуванням національної специфіки [29, 21].

Беручи до уваги відбувається в світі зміну парадигм розвитку економіки і управління, першочерговим завданням є оновлення методології формування промислової політики. Перші кроки в цьому напрямку вже були зроблені авторами в 2008-2012 рр. [4, 13].

Промислова політика - це форма реалізації національних інтересів у сфері промислового виробництва (видобутку, переміщення, виготовлення і обробки) матеріальних благ. Акцент на виробництві матеріальних благ (manufacturing) робиться тому, що таке виробництво, засноване на сучасних технологіях, по-перше, створює нові якісні та високооплачувані робочі місця, по-друге, є локомотивом інновацій і структурних зрушень в економіці [51]; по-третє, виступає базовим фактором національної конкурентоспроможності та економічної безпеки.

Промисловість України: підсумки за 30 років як "дзеркало" державної промислової політики тридцятирічний період (1991-2021 рр.) ринкових трансформацій національної економіки, що базується на ідеях приватизації, лібералізації і стабілізації, суттєво позначилася на функціонуванні та розвитку її промислового сектора. У промисловості України завершено

процес формування нової структури власності на основі роздержавлення, приватизації та розвитку підприємництва. Підприємства основних галузей (металургії, хімії, окремих видів машинобудування, харчової промисловості), що діють в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі і вільного ціноутворення, адаптувалися до умов глобальних ринків. Поступово зростає капіталізація підприємств, перш за все, через міжнародні фондові біржі.

Збільшуються обсяги зарубіжних інвестицій в розвиток промислових виробництв. Одночасно спостерігається зростання промислових активів українських власників на основі придбань за кордоном. Поступово розвивається конкурентне середовище як результат заходів щодо подолання найбільш негативних наслідків високого рівня монополізації.

Разом з тим обраний шлях ринкових перетворень в промисловості привів до появи і закріплення ряду негативних тенденцій, критичного відставання України від країн з розвинутою індустрією.

Відбулася масштабна структурна деградація з поглибленням неефективної спеціалізації на низькотехнологічних енерго- і ресурсоємних виробництвах і фактичною втратою ряду галузей, перш за все, мають інвестиційне (підвиди машинобудування) і соціальне (легка промисловість) значення.

Значно скоротилися абсолютні обсяги випуску і продажів основних видів промислової продукції (вугілля, метал, багато видів техніки, товарів тривалого користування, продуктів харчування та ін).

Присутність української промисловості на зовнішніх ринках відзначається тільки в сировинних і низькотехнологічних сегментах.

Інвестиційна та інноваційна діяльність характеризуються уповільненою динамікою і незадовільними по відношенню до реальних потреб обсягами. Загальна динаміка виробництва при переважно позитивному характері останнього десятиріччя не знайшла достатньої стійкості і стабільності (табл. 1.). Посилилась нерівномірність промислового зростання в галузевому і регіональному розрізах.

Таблиця 1 - Кількість суб'єктів господарювання у 2015- 2019 рр.

Роки	Усього одиниць	У % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності
2015	1974439	82.6
2016	1865631	83.6
2017	1805144	81.3
2018	1839672	80.7
2019	1941701	80.4

Джерело: складено автором на основі даних[11]

У 2015-2019 рр. спостерігається зменшення кількості суб'єктів господарювання майже на 12%. Так, якщо у 2015 році функціонувало 1974439 суб'єктів господарювання, то у 2019 році - 1941701 од.

В галузі промислового виробництва В (Добувна промисловість і розроблення кар'єрів); С (Переробна промисловість); Д (Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря) Е (Водопостачання; каналізація, поводження, з відходами): кількість суб'єктів у 2015 році складала 135149 од., а у 2019 — 130324 од.

З них “Добувна промисловість і розроблення кар'єрів” - у 2015 році- 1602 од. У 2019 році — 1723 од.

“Добування каменю, піску та глини” - у 2015 році - 1086 од. У 2019 році — 943 од.

Кількість суб'єктів з надання допоміжних послуг у сфері добування нафти та збільшилась з 58 одиниць у 2015 році до 143 одиниць у 2019 році.

Кількість суб'єктів господарювання у переробній промисловості скоротилася з 143012 одиниць у 2015 році до 118935 одиниць у 2019 році.

У виробництві харчових продуктів кількість суб'єктів господарювання збільшилась з 15128 одиниць у 2015 році до 15309 у 2019 році.

Кількість суб'єктів господарювання у текстильному виробництві та виробництві одягу теж скоротилася з 20779 одиниць у 2015 році до 16864 одиниць у 2019 році. Для більш детального ознайомлення з показниками кількості суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності можна ознайомитися в додатку А.

Таблиця 2 – Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання в Україні у 2015-2019 роках

Роки	Усього, тис. грн.	У % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності
2015	3449879636.6	6.8
2016	4217825735.2	7.9
2017	5328975426.2	8.6
2018	6207687571.8	9.4
2019	6981863748.8	9.7

Джерело: складено автором на основі даних[11]

У 2015-2019 рр. фіксувалося збільшення обсягу виробленої продукції суб'єктами господарювання у вартісному виразі на 3531984112,2 тис.грн. Обсяг виробленої продукції збільшився: у 2015 році він складав 3449879636,6 тис.грн. (6,8 %), у 2019 році — 6981863748,8 тис. грн. (9,7 %).

В розрізі “Добувна промисловість і розроблення кар'єрів” (В) обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання, у 2015 році він складав 183889376.6 тис. грн., у 2019 році — 417470080.6 тис. грн.

В розрізі “Переробна промисловість” (С) обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання, у 2015 році він складав 898746383.8 тис. грн., у 2019 році — 1994735250.8 тис. грн.

В розрізі “Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря” (D) обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання, у 2015 році він складав 158926197.3 тис. грн., у 2019 році — 479817927.2 тис. грн.

В розрізі “Водопостачання; каналізація, поводження” (E) обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання, у 2015 році він складав 22509199.1 тис. грн., у 2019 році — 41966029.5 тис. грн. З більш детальними даними по обсягу виробленої продукції суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності можна ознайомитися в додатку Б.

Таблиця 3 - Додана вартість, створена у промисловості України у 2015-2019 роках

Роки	Усього, тис. грн.	У % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності
2015	1396286261.2	4.8
2016	1805589105.5	5.7
2017	2257297488.3	7.0
2018	2510656579.2	8.0
2019	2973636234.2	7.7

Джерело: складено автором на основі даних[11]

Додана вартість за витратами виробництва суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2015 році складала 1396286261,2 тис. грн., у 2019 році — 2973636234,2 тис. грн. Більше даних доданою вартості за витратами виробництва суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності можна ознайомитися в додатку В.

В цілому підсумки перетворень в промисловому секторі України виявилися нестійкими і суперечливими:

1) в основному сформована критична маса нових економічних відносин, інститутів і структур створює необхідні передумови для реалізації потенціалу ринкової моделі, але все ще знаходиться в процесі перманентних змін, причому не завжди прогресивного характеру (наприклад, неконкурентний переділ власності; коригування законодавства під впливом галузевого лобі та ін.);

2) зміни об'ємних показників і структурні зрушення в національній промисловості відображають явно виражений процес деіндустріалізації економіки України (насамперед в результаті деградації наукомістких галузей

промисловості і різкого скорочення цілого ряду промислових виробництв), що ще більше збільшило розрив між промисловими секторами України та промислово розвинених країн;

3) закріплення спеціалізації України в світовій економіці на низькотехнологічних, енерго- і ресурсоемних виробництвах сировинної продукції та продукції перших переділів поставило національну економіку в ситуацію сильній залежності від кон'юнктури зовнішніх ринків і стало фактором нових економічних, соціальних і екологічних ризиків.

Індекси промислової продукції в Україні у 2015-2020 роках наведено у табл. 4:

Таблиця 4 – Індекси промислової продукції в Україні у 2015-2020 роках, %

	Місяць до попереднього місяця						Місяць (період) до відповідного місяця (періоду) попереднього року					
	2020	довідково:					2020	довідково:				
		2019	2018	2017	2016	2015		2019	2018	2017	2016	2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Січень	91,6	90,1	92,1	88,1	90,1	85,4	94,9	99,0	103,9	104,3	100,1	83,5
Лютий	100,4	97,2	97,8	96,6	104,3	96,5	98,5	98,3	105,2	96,6	108,2	83,5
Січень-лютий	x	x	x	x	x	x	96,9	98,6	104,5	100,4	104,1	83,5
Березень	103,6	110,0	105,6	106,5	102,0	107,1	92,3	102,4	104,3	100,9	103,1	82,7
Січень-березень	x	x	x	x	x	x	94,9	99,9	104,5	100,5	103,7	83,2
Квітень	87,2	96,2	94,4	93,4	97,0	96,0	83,8	104,3	105,5	97,1	104,2	83,3
Січень-квітень	x	x	x	x	x	x	92,1	101,0	104,7	99,7	103,9	83,2
Травень	104,9	100,4	101,4	103,4	97,0	100,0	87,8	103,3	103,5	103,5	101,1	83,7
Січень-травень	x	x	x	x	x	x	91,3	101,5	104,5	100,4	103,3	83,3
Червень	104,1	95,9	98,5	99,7	97,3	100,2	94,4	100,6	102,3	106,0	98,1	85,3
Січень-червень	x	x	x	x	x	x	91,7	101,3	104,1	101,3	102,4	83,7
Липень	103,9	102,3	101,1	99,3	104,3	100,9	95,8	101,7	104,1	101,0	101,4	86,8
Січень-липень	x	x	x	x	x	x	92,3	101,4	104,1	101,3	102,3	84,1
Серпень	96,5	97,8	98,3	101,5	99,6	96,0	94,7	101,2	100,8	102,9	105,2	92,6
Січень-серпень	x	x	x	x	x	x	92,6	101,4	103,7	101,5	102,7	85,0
Вересень	104,5	103,7	104,5	103,8	105,9	106,2	95,6	100,4	101,5	100,9	105,0	93,5
Січень-вересень	x	x	x	x	x	x	93,0	101,2	103,4	101,4	102,9	85,9
Жовтень	105,8	106,5	110,0	108,7	108,2	108,1	95,0	97,1	102,7	101,3	105,1	92,9
Січень-жовтень	x	x	x	x	x	x	93,2	100,8	103,4	101,4	103,2	86,6
Листопад	101,1	96,5	99,6	100,3	101,1	97,8	99,7	94,1	101,9	100,5	108,7	91,4
Січень-листопад	x	x	x	x	x	x	93,8	100,1	103,2	101,3	103,7	87,1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Грудень		98,1	98,9	99,7	100,8	102,9		93,3	101,1	99,4	106,6	94,9
Січень-грудень	x	x	x	x	x	x		99,5	103,0	101,1	104,0	87,7

Джерело: складено автором на основі даних[11]

За показниками індексу конкурентоспроможності 2020 (Competitive Industrial Performance Index 2020) Україна посідає 69 місце серед списку з 152 країн.

Підсумки промислової діяльності в Україні за даними ООН (2018) (рис.1).

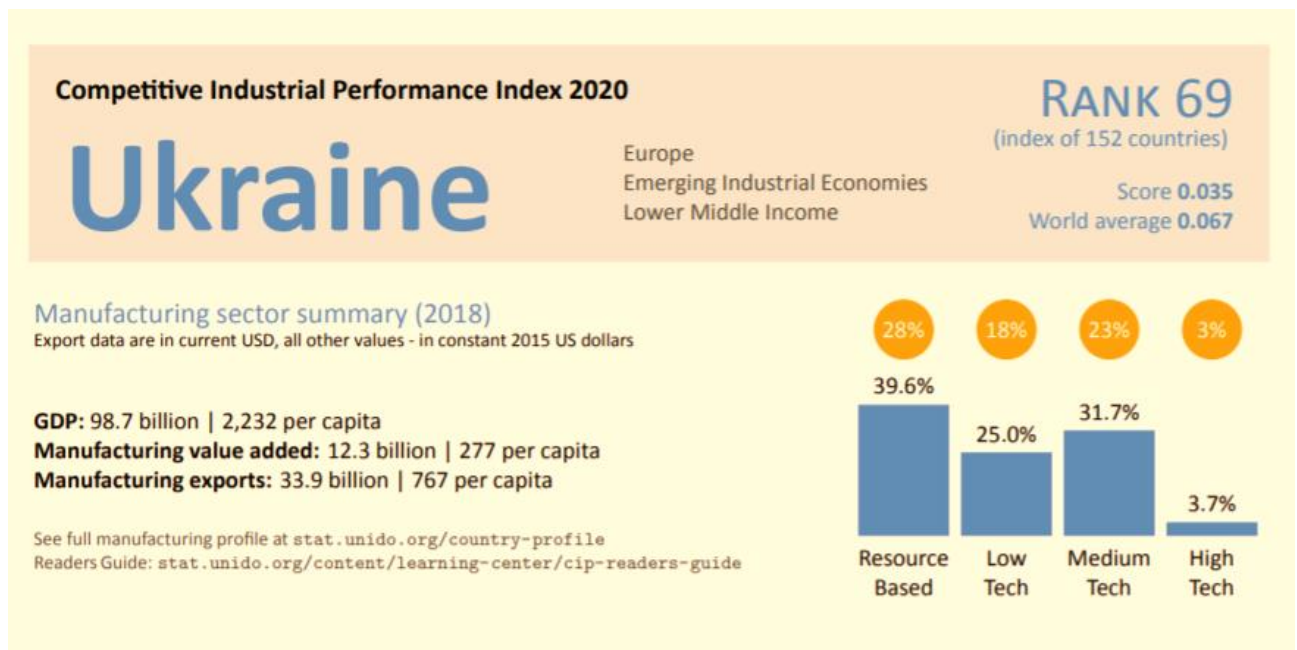

Рисунок 1. – Індекс конкурентоспроможності промислових показників 2020 (Competitive Industrial Performance Index 2020)

Джерело:[54]

Дані про експорт вказані у поточних доларах США, усі інші значення - у постійних 2015 доларах США: ВВП – 98,7 млрд. на душу населення; додана вартість виробництва – 12,3 млрд. на душу населення; експорт переробної промисловості - 33,9 млрд на душу населення; аналіз за індексами доданої вартості виробництва: Індекс виробничої доданої вартості на душу населення – 111 млрд. на душу населення, частка доданої вартості виробництва у індексі ВВП — 68 млрд. на душу населення; частка середньої та високотехнологічної діяльності в загальному індексі доданої вартості виробництва – 62 млрд. на душу населення; індекс інтенсивності індустріалізації – 65 млрд. на душу населення; частка світового індексу доданої вартості у виробництві — 64. (рис.2)

Performance indexes

	Rank 2018	Score 2018	World Average	Rank 2017	Trend
Competitive Industrial Performance Index	69	0.035	0.067	70 ↑	
Manufacturing Value Added Indexes					
Manufacturing Value Added per Capita Index	111	0.010	0.076	110	
Share of Manufacturing Value Added in GDP Index	68	0.343	0.343	68	
Share of Medium and High-Tech Activities in Total Manufacturing Value Added Index	62	0.331	0.302	63	
Industrialization Intensity Index	65	0.337	0.323	65	
Share of World Manufacturing Value Added Index	64	0.003	0.023	65	
Manufacturing Export Indexes					
Manufacturing Export per Capita Index	74	0.021	0.103	77	
Share of Manufacturing Exports in Total Exports Index	75	0.734	0.631	75	
Share of Medium and High-Tech Activities in Total Manufacturing Export Index	74	0.392	0.397	74	
Index Industrial Export Quality Index	66	0.563	0.514	64	
Share in World Manufacturing Export Index	45	0.014	0.039	45	

1st DIMENSION: CAPACITY TO PRODUCE AND EXPORT MANUFACTURES
 2nd DIMENSION: TECHNOLOGICAL DEEPENING AND UPGRADING
 3rd DIMENSION: WORLD IMPACT

Рисунок 2. Аналіз за індексами доданої вартості виробництва
 Джерело:[54]

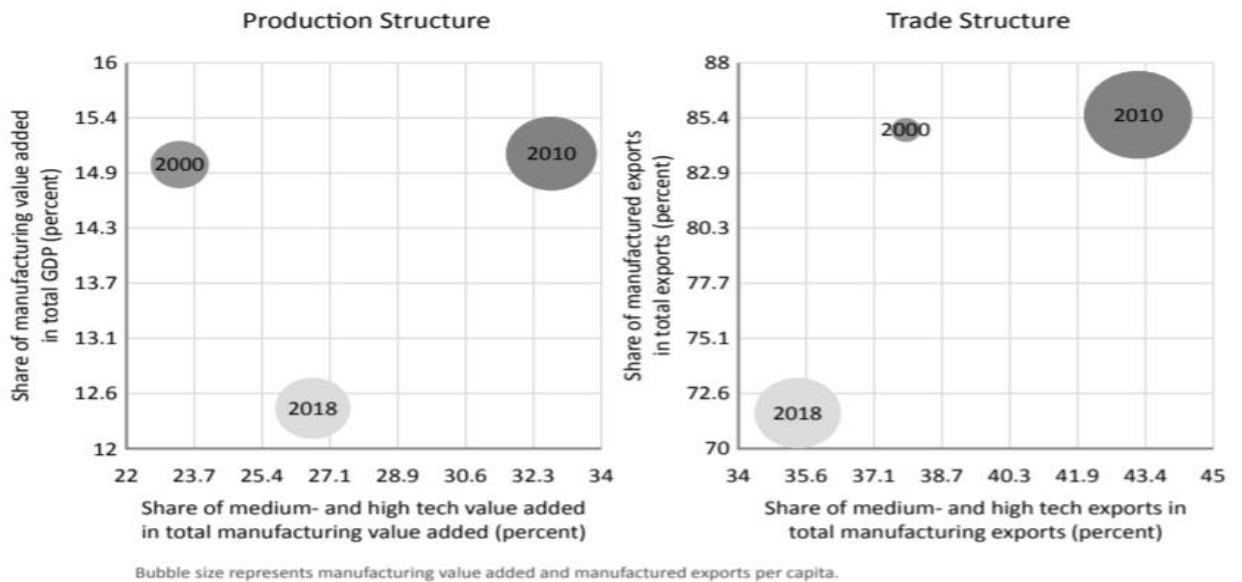

Рисунок 3. Зміни в структурі торгівлі та виробництва
 Джерело:[54]

Зміни в структурі торгівлі та виробництва наведено у рис. 3.
 Лівий бік діаграми демонструє структуру виробництва. Правий бік діаграми представляє структуру торгівлі.

Частка середньої та високої технологічної доданої вартості у загальній доданій вартості виробництва (відсотки) відображає горизонтальну шкалу діаграми стосовно структури виробництва.

Частка доданої вартості виробництва у загальному ВВП (відсотки) відображає вертикальну шкалу діаграми стосовно структури виробництва.

Частка експорту середніх та високих технологій у загальному експорті обробної промисловості (відсотки) відображає горизонтальну шкалу діаграми стосовно структури торгівлі.

Частка виробленого експорту у загальному експорті (у відсотках) відображає вертикальну шкалу діаграми стосовно структури торгівлі.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Аналіз теоретико-методичних засад реалізації промислової політики дозволив зробити наступні висновки:

1. Установлено, що під поняттям «промислова політика» доцільно розуміти як системну ініціативну та інституційно безперервну діяльність, що має певний набір інструментів та ініціюється державою щодо державних органів, господарюючих суб'єктів, громадських і наукових організацій з постановки цілей і вибору механізмів їх досягнення, спрямованих на сталий розвиток галузей національної економіки, яка обумовлена наявною технологічною і матеріальною базою і враховує стан національної економіки.

2. Визначено різновиди промислової політики: пріоритетна промислова політика (виокремлюються пріоритети розвитку, реалізуються пріоритетні промислові проекти різного масштабу); кластерна промислова політика (структурні зміни, модернізація економіки, підвищення її конкурентоспроможності, посилення інноваційної спрямованості, регіональний розвиток); спільна державно-приватна промислова політика (з активним використанням механізмів державно-приватного партнерства); інституціональна промислова політика (створення дієвих інституцій розвитку, особливих економічних зон, інвестиційних механізмів та фондів, банків промислового розвитку).

3. Визначено, що основними функціями промислової політики є: реалізація інтересів держави (центральної і регіональної влади), місцевого самоврядування та промислових організацій; реалізація промислової політики за допомогою взаємопов'язаної дії механізмів державного регулювання, місцевого самоврядування, менеджменту промислових організацій; реалізація цілей, не тільки економічних, а й соціальних; забезпечення сталого динамічного розвитку промисловості, випереджаючого зростання її високотехнологічних виробництв, виходу її обробних галузей на світовий рівень конкурентоспроможності, досягнення прийнятної рівня техногенного впливу підприємств на навколишнє природне середовище, створення сприятливих умов для збільшення та ефективної реалізації людського капіталу; реалізація цільової функції промислової політики проявляється в якісних і кількісних змінах у ресурсній базі, результати діяльності індустріального сектора, рівень і якість життя зайнятого в ньому населення.

4. Визначено, що до основних факторів, що впливають на промислову політику, доцільно віднести наступні: зовнішня кон'юнктура ринку; зовнішні інвестиції; інвестиції в основний капітал; рух світових цін на нафту; вплив інфляції на обсяг промислового виробництва; коливання курсів валют.

5. У результаті аналізу підходів до оцінки ефективності промислової політики встановлено, що оцінка ефективності промислової політики складається з двох основних частин: процес відбору та розрахунку системи показників, що характеризують ефективність реалізації промислової

політики; процес узагальнення значень показників в інтегральні показники і порівняння.

6. Досліджено засади промислової політики України. В Україні засади промислової політики визначено інституційно, що знайшло відображення у наступних нормативно-правових актах:

- Концепції промислової політики (2003 р.);
- Державній програмі розвитку промисловості у 2003-2011 рр. (постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 р. № 1174);
- Постанові Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 роки» та інших документах

Наявність чинної Концепції промислової політики (2003 р.) та Державної програми розвитку промисловості у 2003-2011 рр. (постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 р. № 1174) не знімає з порядку денного питання актуалізації її засад, принципів та цільових орієнтирів. Про це свідчать не тільки наукові та практичні дискусії фахівців, але і поява нових програмно-стратегічних документів (наприклад, "Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року" – розпорядження Кабінету Міністрів України № 947-р від 09.07.2008 р.).

7. Здійснено аналіз промислової політики України відповідно до статистичних даних. На основі аналізу статистичних даних, що відображають стан та особливості розвитку промисловості в Україні, встановлено, що: промисловість України динамічно розвивається, характеризується галузевими та регіональними асиметріями та диспропорціями розвитку. Значно скоротилися абсолютні обсяги випуску і продажів основних видів промислової продукції (вугілля, метал, багато видів техніки). При цьому збільшилися обсяги випуску продуктів харчування, виробів переробної промисловості та ін).

Присутність української промисловості на зовнішніх ринках відзначається тільки в сировинних і низькотехнологічних сегментах.

Інвестиційна та інноваційна діяльність характеризуються уповільненою динамікою і незадовільними по відношенню до реальних потреб обсягами. Загальна динаміка виробництва при переважно позитивному характері останнього десятиріччя не знайшла достатньої стійкості і стабільності. Посилилась нерівномірність промислового зростання в галузевому і регіональному розрізах. У 2015-2019 рр. спостерігається зменшення кількості суб'єктів господарювання майже на 12%. Так, якщо у 2015 році функціонувало 1974439 суб'єктів господарювання, то у 2019 році - 1941701 од.

В галузі промислового виробництва В (Добувна промисловість і розроблення кар'єрів); С (Переробна промисловість); Д (Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря) Е (Водопостачання;

каналізація, поводження, з відходами): кількість суб'єктів у 2015 році складала 135149 од., а у 2019 — 130324 од.

Для підвищення ефективності промислової політики її основними пріоритетами мають стати:

1) *формування сприятливого інституційного середовища*. Виходячи з нинішньої ситуації в промисловості України та стратегічних цілей її розвитку у світовій економіці, пріоритетними функціональними напрямками державного сприяння промислому зростанню в рамках нової політики є формування сприятливого інституційного середовища, а також підтримка розвитку організації виробництва та інноваційної інфраструктури. Ці заходи повинні сприяти динамічному формуванню та ефективному функціонуванню сучасних форм організації відтворювального і виробничого процесів в промисловості України для активізації інновацій як головного чинника нової якості зростання.

Основна мета цього напрямку промислової політики - формування сучасних інститутів і організацій, відповідних соціокультурним особливостям українського суспільства і заохочення навичок і знань, необхідних для успішного розвитку передового промислового виробництва в Україні.

2) *підвищення якості державного адміністрування* це наступний напрям і складова механізму реалізації державної промислової політики. Нинішній рівень державного адміністрування господарських процесів в Україні не відповідає новим завданням розвитку промисловості.

Перш за все слід продовжити роботу по скороченню і лібералізації адміністративних процедур. В цьому напрямку заходи вже вживаються: останнім часом в країні на 85% скорочено кількість різних дозволів і ліцензій, необхідних для ведення бізнесу, і тому величезна корупційна складова, що існувала за рахунок того, що чиновники робили на цьому бізнес, багато в чому вже зникла. Але наскільки це на ділі знизить транзакційні витрати бізнесу, покаже час. Поки ж ситуація залишається непростюю.

Згідно з оцінками The World Bank and the International Finance Corporation, в Україні ще не створені сприятливі умови для розвитку бізнесу. За критерієм "doingbusiness" (за станом на червень 2020 р.) Україна займала 152 місце в світі з 183 країн [53]. Найбільші проблеми пов'язані зі сплатою податків (181 місце), отриманням дозволів на будівництво (180 місце), доступом до електрики (169 місце), закриттям бізнесу (156 місце). Всі ці проблеми створюють високі транзакційні витрати для суб'єктів господарювання і формують сприятливе живильне середовище для зловживань громадської владою.

3) *організація стратегічної співпраці між урядом і бізнесом*. Для вироблення консенсусу з актуальних на даний період галузевих переваг і способів усунення перешкод на шляху розвитку передового виробництва принципове значення має організація процесу взаємодії всіх зацікавлених

сторін, перш за все, уряду і бізнесу. Необхідність організації такого співробітництва є нині загально визнаною. Наприклад, в повідомленні Комісії Європейського Співтовариства "Європа 2020. Стратегія гармонійного, сталого і всеосяжного зростання визначено, що "одним з поставлених головних завдань промислової політики ЄС — є співпраця з зацікавленими сторонами в різних секторах (бізнес, профспілки, наука, неурядові організації, організації споживачів) для виявлення вузьких місць і формування спільних поглядів на те, як зберегти сильну промислову базу і базу знань і поставити ЄС в положення лідера глобального сталого розвитку" [41].

З огляду на світовий досвід та інституційні особливості України, однією з найважливіших сфер співробітництва уряду, бізнесу та громадських організацій з метою вибору пріоритетів розвитку промисловості може стати комунікативне індикативне планування. Його головна ідея - перехід від представницького до партиципативного управління, коли політика виробляється не кимось для економічних агентів як об'єктів, а при безпосередньої участі самих цих агентів як суб'єктів прийняття рішень [48]. Мета такого планування - виділити основні сфери для дій уряду, зорієнтувати бізнес і громадські організації на рішення узгоджених загальнонаціональних завдань, встановити адекватні форми стимулювання.

Для цього може знадобитися створення спеціального державного агентства, а також організація постійної участі в плануванні широкого кола зацікавлених сторін.

4) *удосконалення інститутів оподаткування.* Створення сприятливих інституційних умов для розвитку промисловості і економічного зростання в цілому вимагає відповідної реформи податкової системи.

В даний час, як уже зазначалося, податкова система України відноситься до числа найменш сприятливих для бізнесу. Причому не тільки за рівнем податків, скільки по транзакційних витратах, пов'язаних з її функціонуванням, - за загальною кількістю платежів і часу, що витрачається на виконання податкових зобов'язань [53].

Це дозволяє визначити базові елементи генерального напрямку розвитку української податкової системи: при загальному курсі на податкову нейтральність, широку базу і низькі ставки податків - подальше спрощення і зниження витрат податкового адміністрування, протидія ухиленню від сплати податків, в тому числі через офшори.

При формуванні більш сприятливої структури податкової системи слід враховувати, що за критерієм перешкоджання економічному зростанню податки ранжовані (в порядку убування) наступним чином: податки на прибуток корпорацій - персональні прибуткові податки - податки на споживання - податки на нерухоме майно. У зв'язку з цим доцільним в Україні є подальше зниження податку на прибуток підприємств при посиленні оподаткування нерухомості, природних ресурсів та особливо - екологічних забруднень. Такі трансформації структури податків будуть

відповідати переважаючим в світі тенденціям щодо реалізації принципів «зеленої» податкової системи та послідовної реалізації концепції сталого розвитку.

5) *збільшити державні витрати на НДДКР у сфері промислової політики.* Національна інноваційна система повинна створювати сприятливі інституційні, організаційні та фінансово-економічні умови для проведення НДДКР і подальшої ефективної комерціалізації розробок. Для цього потрібен розвиток інноваційної інфраструктури та формування надійних ланцюжків взаємодії освіти, науки і виробництва в інноваційному циклі шляхом реалізації сучасних форм їх інтеграції, що враховують національну специфіку.

Основною формою організації НДДКР в Україні залишаються академічні та галузеві наукові установи, організаційно відокремлені від вищої школи і реального сектора економіки.

На їх частку припадає понад 80% всіх організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи, тоді як питома вага закладів вищої освіти і виробничих підприємств, відповідно, не перевищує 20%. Незважаючи на різноманітність існуючих форм (різного ступеня розвиненості) координації та інтеграції науково-технічної діяльності основних суб'єктів, говорити про їх високу ефективність передчасно. Збільшення обсягів державних витрат на НДДКР, на основі Європейського досвіду, пропонується шляхом заснування в Україні спеціальних ініціатив: національні зусилля, що вимагають виокремлення окремих статей в Державному бюджеті на 2022-2024 роки;

б) *формування сприятливих умов для розвитку підприємництва.* Розвиток підприємницького сектора в промисловості України, представленого підприємствами малого та середнього бізнесу (МСБ), сьогодні явно не відповідає світовим тенденціям і внутрішнім потребам.

За даними Державної служби статистики України, в 2020 році частка малих підприємств у промисловості становила: 86,8% - за кількістю, 11,7% - за чисельністю зайнятих, 11,4% - за чисельністю найманих працівників, 4,0% - за обсягом реалізації. У порівнянні з 2015р. спостерігалось зменшення цих показників у межах 0,8 - 0,1 проц. пунктів. У порівнянні з 2014 р. чисельність зайнятих на малих промислових підприємствах зменшилася на 7% [11].

Як першочергові заходи промислової політики щодо поліпшення інституційного середовища функціонування МСБ слід виділити: подальше дерегулювання підприємницької діяльності - з метою скорочення трансакційних витрат, зменшення ризиків корупції, прискорення організації господарської діяльності, стимулювання індивідуальної зайнятості; формування сприятливих умов для капіталізації і інвестиційно-інноваційної діяльності МСБ, зокрема шляхом вдосконалення обліково-реєстраційної та фіскальної політики.

Глобальні ланцюжки вартості (Globalvaluechains - GVCs) - це сучасна просторова форма виробничо-розподільних відносин, які пов'язують підприємства різних країн. Тепер, як зазначають фахівці Азіатського банку

розвитку [37], пояснення того, де і як промислові товари зроблені, не є простим завданням - їх проектування, виготовлення, розподіл і обслуговування розділені на елементи, які розкидані по всьому світу.

Включення національних товаровиробників в такі ланцюжки, з одного боку, надає можливості для входження в нові глобальні виробничі структури, і, як наслідок, - для поліпшення виробничих процесів і продуктів на інноваційній основі в відповідно до стандартів GVCs, отримання через них широкого доступу на міжнародні ринки.

У цих умовах основними заходами промислової політики повинні стати: а) організація моніторингу за сучасними тенденціями розвитку GVCs, зокрема структурних зрушень у глобальній економіці, нових процесів в міжнародній торгівлі проміжними товарами та ін.; б) допомогу вітчизняним підприємствам в адаптації до вже діючих правил GVCs за допомогою: інформування про ключові вимоги, які слід виконати для участі в існуючих GVCs, про те, які стандарти в них застосовуються і що потрібно зробити для їх досягнення; організації колективних дій в частині створення інфраструктури, необхідної для виконання логістичних вимог та ін.; в) сприяння формуванню нових міжнародних правил, більш сприятливих для вітчизняних підприємств, шляхом організації національних торгових компаній, участі в колективних діях країн, що розвиваються по гармонізації і усунення подвійних стандартів, контролю над дотриманням правил конкуренції з боку великих транснаціональних компаній, їх політикою поглинань і злиттів та ін.

7) *екологізація промислового виробництва* ще один вектор механізму реалізації промислової політики. Принципово важливим елементом нової промислової політики є формування високої екологічної культури підприємств і організація їх переходу до так званого "зеленого" зростання.

В Україні ситуація з негативним впливом промисловості на навколишнє середовище залишається критичною. Антропогенне і техногенне навантаження в кілька разів перевищує показники розвинених країн і продовжує зростати, створюючи екзогенні обмеження на промислове зростання як в цілому для країни, так і, особливо, для ряду окремих регіонів. У той же час в світі отримує широкий розвиток і підтримку ідеологія "зеленої економіки" як імперативу для стратегічних рішень уряду і менеджменту підприємств. Відповідно назріла потреба переорієнтувати промисловий розвиток в Україні на визнані світовою спільнотою регламенти "зеленого" зростання [28].

Новий підхід до вирішення завдання системної екологізації промисловості ґрунтується на синтезі організаційного, адміністративного та економічного регулювання природоохоронної діяльності підприємств.

Підвищення рівня екологізації виробництва вимагає повсюдного впровадження ресурсозберігаючих технологій, що на рівні регіонів може бути досягнуте за допомогою організації еко-промислових парків.

Даний тип кооперації передбачає, що відходи одного промислового підприємства стають сировиною для іншого. Центром таких парків є регіональна біржа відходів, що зв'язує виробників і покупців відходів виробництва. Це дозволяє при збереженні високих темпів розвитку промисловості значно знизити утворення відходів, а також підвищити ефективність використання енергетичних ресурсів. Приклади створення еко-промислових парків в різних країнах світу показали їх потенційно високу ефективність у забезпеченні еко-інноваційно-цінного розвитку регіонів.

Однією з проблем є вибір конкретних виробничих секторів (видів виробництв), які на даному етапі розвитку промисловості можуть стати пріоритетними об'єктами промислової політики. Причина полягає в тому, що окремо ні уряд (у зв'язку з провалами держави), ні бізнес (в зв'язку з провалами ринку, провалами правил і провалами пристосовності) не в змозі формувати точні довгострокові орієнтири розвитку [9, с. 25-35].

У зв'язку з цим важливо підкреслити, що: по-перше, такі пріоритети повинні відповідати стратегічним завданням соціально-економічного розвитку держави, які спочатку потрібно мати; по-друге, їх вибір може бути пов'язаний з помилками (в тому числі навмисними); по-третє, в динамічному світі пріоритети повинні періодично переглядатися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/promyslovistj> (дата звернення: 16.05.2021)
2. Актуальные проблемы трансформации и развития промышленности Украины. Донецк: Ин-т экон. пром-сти НАН Украины, 2004. 364 с.
3. Амоша О.І., Вишневський В.П., Ляшенко В.І., Харазішвілі Ю.М. та ін. Індустрія 4.0: напрям залучення інвестицій з урахуванням інтересів вітчизняних виробників. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № (3) 57. С. 189-216. doi: 10.12958/1817-3772-2019-3(57)-189-216.
4. Амоша А. Промышленная политика Украины: концептуальные ориентиры на среднесрочную перспективу. *Экономика Украины*. 2009. № 11. С. 4-14; № 12. С. 4-12.
5. Аналіз державної політики. Збірник додаткових матеріалів до курсу «Основи аналізу державної політики» за Програмою парламентського стажування «Помічник Голови Комітету Верховної Ради України» / Укл. О.І. Кілієвич, В.В. Тертичка. Київ, 2009.
6. Бест М. Новая Конкуренция. Институты промышленного развития. Москва: ТЕИС, 2002. 356 с.
7. Вертакова Ю.В., Ватутина О.О. Оценка экономической эффективности инновационно-ориентированных интегрированных структур и выбор управленческих решений повышения результативности взаимодействий. *Известия Юго-Западного государственного университета*. 2012. № 1-2. С. 112-117.
8. Вишневский В. Инновации, институты и эволюция. *Вопросы экономики*. 2010. № 9. С. 41-62.
9. Вишневский В. Промышленная политика: теоретический аспект / В. Вишневский. *Экономика Украины*. 2012. № 2. С. 4-15; № 3. С. 25-35.
10. Горбулин В. Украине нужна новая промышленная политика, которая бы отвечала национальным интересам. *Зеркало недели*. 2010. № 1. 15 янв.
11. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.06.2021)
12. Завадников В.Г. О промышленной политике в Российской Федерации. *Промышленная политика в Российской Федерации*. 2007. № 5. С. 3-24.
13. Збаразская Л. Приоритеты промышленной политики Украины на современном этапе. *Вісник Інституту економіки та прогнозування*: зб. наук. праць. К.: ІЕПр, 2010. С. 44-46.
14. Калинин А. Построение сбалансированной промышленной политики. Вопросы структурирования целей, задач, инструментов. *Вопросы экономики*. 2012. №4. С. 132-146.
15. Кондратьев В. Промышленная политика или политика конкурентоспособности. Структурные и секторальные аспекты. Качество

роста. Направления конкурентоспособного роста. Москва: Фонд комплексных прикладных исследований, 2003. 120 с.

16. М.Г. Чумаченко, О.І. Амоша, М.І. Иванов та ін. Концепція державної промислової політики. Донецьк: ІЕП НАН України, 2000. 424 с.

17. Кругман П. Р., Обстфельд М. Международная экономика: теория и политика / пер. с англ. 5-го межд. изд. СПб.: Питер, 2004. 832 с.

18. Мау В. Экономико-политические итоги 2002 г. и особенности экономической политики. *Вопросы экономики*. 2003. № 2. С. 12-15.

19. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М.: Мысль. 1997.

20. Панорама экономической мысли конца XX столетия / Под ред. Д. Гринэуэя, М. Блини, И. Стюарта: в 2-х т. / Пер. с англ. под ред. В.С. Автономова и С.А. Афонцева. СПб.: Экономическая школа. 2002. Т. 1. 668 с.

21. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку. Київ.: Ін-т екон. та прогнозування НАНУ, 2009. 928 с.

22. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года: Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей ООН 25 сентября 2015 года. URL: www.un.org. (дата звернення: 16.05.2021)

23. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України: аналітична доповідь. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2012. 41 с.

24. Региональная промышленная политика: концепции формирования и реализации. Донецк: Ин-т екон. пром-сти НАН Украины, 2003. 345 с.

25. Романова О. А. Условия и факторы структурной модернизации региональной промышленной системы. *Экономика региона*. 2011. № 2. С. 40-48.

26. Саликова Е.Ю. Понятие и содержание промышленной политики на макро- и микроуровне. ЦИРЭ: центр изучения региональной экономики. URL: <http://www.lerc.ru/?part=bulletin&art=3&page=29> (дата звернення: 16.05.2021)

27. Смирнов Е. Инновационный вектор промышленной политики Европейского Союза. *Международная экономика*. 2007. № 2. С. 58.

28. Стратегія сталого розвитку регіону: моногр. / за заг. ред. д.е.н. І.О. Александрова. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2010. 204 с.

29. Структурні зміни та економічний розвиток України / за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук. Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2011. 696 с.

30. Татаркин А.И., Лаврикова Ю.Г. Кластерная политика региона. *Промышленная политика в Российской Федерации*. 2008. № 8. С. 11-19.

31. Татаркин А. И., Романова О. А. Промышленная политика и механизм ее реализации. Системный подход. *Экономика региона*. 2007. № 3. С. 19-31.
32. Хангтингтон С. Столкновение цивилизаций / пер. с англ. Т. Велимеева, Ю. Новикова. Москва: ООО "Издательство АСТ", 2003. 603 с.
33. Эффективность общественного производства: критерии, методы расчета, показатели / под ред. Б.П. Плышевского. Москва: Экономика, 1976. 215 с.
34. Якубовський М. Концептуальні основи стратегії розвитку промисловості України на період до 2017 року. *Економіка України*. 2007. № 11. С. 4-19.
35. Adam A. Ambroziak (ed). The New Industrial Policy of the European Union: Springer International Publishing AG - Switzerland, 2017. 272 с.
36. Aiginger K. The Matrix Approach to Industrial Policy. *International Review of Applied Economics*. 2006. Vol. 20, № 5. P. 573-601.
37. Asian Development Outlook 2003: Competitiveness in Developing Asia. – Asian Development Bank: Oxford University Press, 2003. – 304 p.
38. Cambridge dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/food-security>. (Last accessed: 16.05.2021)
39. Corruption Perceptions Index 2019. Transparency International, 2019.
40. Dietzenbacher, E., Lahr, M. (2004) Wassily Leontief and Input-Output Economics. Cambridge: Cambridge University Press.
41. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. - European Commission, 2002, COM(2010) 2020 final.
42. Graham O. L. Jr. (1994) Losing Time: The industrial Policy Debate. Harvard University Press, 384.
43. Lexico. Powered by OXFORD. URL: https://www.lexico.com/en/definition/food_security. (Last accessed: 16.05.2021)
44. Malmberg A. An evolutionary approach to localized learning and spatial clustering. The Handbook of Evolutionary Economic Geography / Ed. by R. Boschma and R. Martin. Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, Inc., 2010. P. 391-405.
45. Msangi S. Feeding the Future's Changing Diets. Implications for Agriculture Markets, Nutrition, and Policy / 2020 Conference: Leveraging Agriculture for Improving Nutrition and Health. New Dehli, India, 2011. 12 p.
46. OECD Centre for Tax Policy and Administration (2011) OECD's Current Tax Agenda. Paris: OECD Centre for Tax Policy and Administration.
47. Patrizio Bianchi and Sandrine Labory. «Economic Crisis and Industrial Policy», *Revue d'économie industrielle*. 1er et 2e trimestres 2010, document 13, connection on 30 September 2016. URL: <http://rei.revues.org/4164>. (Last accessed: 16.05.2021)
48. Ralf Brand, R., Gaffikin, F. (2007) 'Collaborative Planning In An Uncollaborative World'. *Planning Theory*. 3(6). pp.282-313.

49. Rodrik D. (2004). Industrial Policy for the Twenty-First Century. Harvard University. URL: <http://www.hks.harvard.edu/fs/drodrik/Research%20papers/UNIDOSep.pdf>. (Last accessed: 16.05.2021)
50. Sydor A. The Evolution of Global Value Chains. Canada's State of Trade: Trade and Investment Update 2011. *Foreign Affairs and International Trade Canada*, 2011. P. 85-101.
51. Tasse G. Rationales and mechanisms for revitalizing US manufacturing R&D strategies. *The Journal of Technology Transfer*. 2010, Vol. 35, № 3. P. 283-333.
52. The concept of clusters and cluster and their role for competitiveness and innovation: Main statistical results and lessons learned. *Commission of the European Communities Commission Staff Working Document*. Brussels, 2008, SEC(2008)2637.
53. The World Bank. World Development Indicators. URL: <http://data.worldbank.org/indicator>. (Last accessed: 12.06.2021).
54. United Nations. UNIDO statistics/ Data portal/ URL: <https://stat.unido.org/country-profile/economics/UKR> (Last accessed: 12.06.2021).
55. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ДОДАТКИ

Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2015-2019 роках				
	Код за КВЕД-2010	Роки	усього, одиниць	у % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності
1	2	3	4	5
Усього		2015	1974439	82,6
		2016	1865631	83,6
		2017	1805144	81,3
		2018	1839672	80,7
		2019	1941701	80,4
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	А	2015	79284	41
		2016	74620	39,7
		2017	76593	34,6
		2018	76328	33,8
		2019	75450	33,4
Промисловість	В+С+D+E	2015	135149	68,5
		2016	127069	69,7
		2017	123876	66,1
		2018	125859	64,7
		2019	130324	63,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	В	2015	1602	7,3
		2016	1327	8,9
		2017	1418	7,1
		2018	1452	6,5
		2019	1723	6,1
Переробна промисловість	С	2015	126217	71,5
		2016	118527	72,6
		2017	114773	69,3
		2018	115949	68,2
		2019	118935	67,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	2015	1711	5,2
		2016	1725	5,5
		2017	1996	4,4
		2018	2586	3,9
		2019	3476	3,4
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	2015	5619	38,5
		2016	5490	40,2
		2017	5689	36,6
		2018	5872	36,6
		2019	6190	36,5

1	2	3	4	5
Будівництво	F	2015	55128	47,1
		2016	50208	51,5
		2017	50261	45,3
		2018	52531	43,7
		2019	56855	43,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	2015	989064	90,5
		2016	910413	91,0
		2017	837797	89,3
		2018	818217	88,6
		2019	834159	87,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	2015	119037	87,3
		2016	109334	87,5
		2017	95815	84,1
		2018	90591	82,2
		2019	96235	81,8
Тимчасове розміщування й організація харчування	I	2015	58436	86,8
		2016	57696	88,7
		2017	57578	87,3
		2018	61761	87,8
		2019	69689	88,7
Інформація та телекомунікації	J	2015	116136	88,3
		2016	129704	90,8
		2017	146909	90,9
		2018	174622	91,7
		2019	206147	92,3
Фінансова та страхова діяльність	K	2015	12381	64,0
		2016	11865	67,2
		2017	10290	60,5
		2018	9739	57,5
		2019	10086	58,3
Операції з нерухомим майном	L	2015	94077	65,2
		2016	90921	66,0
		2017	90553	62,4
		2018	93383	61,1
		2019	98361	60,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	2015	131035	77,3
		2016	125133	80,1
		2017	121546	77,4
		2018	126100	77,2
		2019	134800	77,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	2015	47361	67,0
		2016	45988	70,0
		2017	46553	65,8
		2018	49206	64,9
		2019	53787	64,8

1	2	3	4	5
Освіта	P	2015	10873	80,8
		2016	11077	83,3
		2017	11656	82,0
		2018	13241	82,5
		2019	15429	82,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	2015	21683	80,1
		2016	21583	81,8
		2017	22085	80,5
		2018	24961	78,2
		2019	30994	77,6
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	2015	14887	86,0
		2016	13873	87,7
		2017	13045	85,2
		2018	13797	84,5
		2019	15168	84,5

Джерело: складено автором на основі [55]

Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2015-2019 роках, тис.грн				
1	2	3	4	5
	Код за КВЕД–2010	Роки	Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання	
			усього	з них у фізичних осіб-підприємців
Усього		2015	3449879636,6	161591530,9
		2016	4217825735,2	234591765,6
		2017	5328975426,2	333208149,9
		2018	6207687571,8	456227284
		2019	6981863748,8	581230254,2
Сільське господарство, лісове господарство та рибне	А	2015	286905614,2	5978901,1
		2016	416619974,4	7506898,9
		2017	474884081	9881210,3
		2018	524120701,1	12957868,1
		2019	616094021,8	15139170,8
Промисловість	В+С+D+E	2015	1334068350,2	17613503,4
		2016	1606440686,2	22286196,7
		2017	1920255174,9	31660058,4
		2018	2461938964,4	41637559,9
		2019	2797283374,8	50675237,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	В	2015	169105121,7	29962,2
		2016	201653621	43799,1
		2017	270761494,2	67117,5
		2018	358989591,2	111698
		2019	422368029,3	131363,2
Переробна промисловість	С	2015	978698934,4	17242442,9
		2016	1191295566,0	21733667,6
		2017	1357838942,2	30841644,7
		2018	1774332546,5	40535621,3
		2019	2021199616,7	49240997,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	2015	165638429,7	23818,7
		2016	191294251,2	29299,0
		2017	265008490,0	45427,7
		2018	295500047,9	59959,7
		2019	318333939,6	121958,6
Водопостачання; каналізація, поводження	Е	2015	20625864,4	317279,6
		2016	22197248,0	479431,0
		2017	26646248,5	705868,5
		2018	33116778,8	930280,9
		2019	35381789,2	1180917,7

1	2	3	4	5
Будівництво	F	2015	158952767,8	3393400,7
		2016	142249326,6	5864799,1
		2017	180385634,7	9677617,0
		2018	229552155,2	14276576,9
		2019	282740145,6	18262832,1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів	G	2015	496949714,2	58334511,2
		2016	544093391,5	86564387,3
		2017	614051483,5	118072089,2
		2018	853590072,5	152826448,1
		2019	1016213645,4	181120700,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська доставка	H	2015	217233799,5	16482303,2
		2016	298652701,6	21816996,8
		2017	373548815,4	29150996,3
		2018	444989361,8	39907455,7
		2019	510012014,5	51095315,4
Тимчасове розміщення й організація харчування	I	2015	16790068,8	5655701,1
		2016	19158215,9	6803199,0
		2017	26664323,3	10555244,3
		2018	37674661,1	15672125,9
		2019	47081593,0	22002310,8
Інформація та телекомунікації	J	2015	104226436,6	18259803,5
		2016	131891935,7	32842895,2
		2017	171856788,8	52100688,3
		2018	218731744,2	77509580,7
		2019	273897093,2	108204550,2
Фінансова та страхова діяльність	K	2015	42653760,8	1292700,2
		2016	40677285,1	1876699,7
		2017	59558163,6	2647370,4
		2018	68839886,3	3172689,9
		2019	86793758,3	3736443,9
Операції з нерухомим майном	L	2015	69713163,1	9533901,8
		2016	59731071,2	11964198,2
		2017	104997152,1	16435019,9
		2018	123662084,4	21542490,3
		2019	138074021,1	29221418,6
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	2015	79470117,1	12281002,4
		2016	112717088,4	20644097,0
		2017	186450722,6	29174951,2
		2018	234706020,7	41483165,8
		2019	268081657,6	54138360,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	2015	39725475,3	4363000,8
		2016	43941805,6	6333999,1
		2017	61948337,2	9306317,0
		2018	76341449,9	13518010,1
		2019	95875403,1	18314204,8

1	2	3	4	5
Освіта	P	2015	2397085,0	646400,1
		2016	2990890,8	938399,9
		2017	4036967,1	1483911,0
		2018	5203425,0	2298892,0
		2019	7034090,5	3363082,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	2015	9364534,8	1615900,3
		2016	12593291,6	1876699,7
		2017	16826869,7	2644110,7
		2018	21654692,9	3895376,6
		2019	31405777,7	5304027,5
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	2015	19589779,2	1292700,2
		2016	9258727,6	1642099,8
		2017	10639814,6	2501808,2
		2018	12053013,8	3853335,1
		2019	17041634,1	5321947,6

Джерело: складено автором на основі [55]

Додана вартість за витратами виробництва суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2015-2019 роках, тис грн				
1	2	3	4	5
	Код за КВЕД-2010	Роки	Додана вартість за витратами виробництва у суб'єктів господарювання	
			усього	з них у фізичних осіб-підприємців
Усього		2015	1396286261.2	59505414,6
		2016	1805589105.5	67021737,6
		2017	2257297488.3	102918629,8
		2018	2510656579.2	157792645,5
		2019	2973636234.2	200075980,3
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	А	2015	128141786,1	2677699,8
		2016	186086078,3	2211701,3
		2017	190168214,2	3235126,7
		2018	200316298,6	4868455,9
		2019	207576682,2	5638881,3
Промисловість	В+С+D+E	2015	470950526,3	5593499,5
		2016	494556791,5	6300003,5
		2017	661586451,1	9672995,1
		2018	826613717,3	14145214,2
		2019	885109063,2	17039170,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	В	2015	95591169,9	12349,8
		2016	84354511,4	13434,5
		2017	161816283,1	18861,1
		2018	211689008,3	31543,7
		2019	242020716,9	36061,1
Переробна промисловість	С	2015	281305643,8	5450282,5
		2016	309613714,9	6124392,0
		2017	344454626,4	9385191,4
		2018	459713524,0	13710581,3
		2019	493255316,6	16483298,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	2015	85699400,6	10504,2
		2016	91016815,9	14263,6
		2017	144463052,4	24632,8
		2018	140082913,2	36034,9
		2019	135110767,2	72551,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	2015	8354312,0	120363,0
		2016	9571749,3	147913,4
		2017	10852489,2	244309,8
		2018	15128271,8	367054,3
		2019	14722262,5	447259,1
Будівництво	F	2015	52234085,8	892599,9
		2016	38341630,4	1273400,7

<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
		2017	50341951,2	2074399,3
		2018	61846767,9	3345876,9
		2019	75443918,9	4213297,6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	2015	326986864,6	24218697,8
		2016	322757209,5	23256513,1
		2017	368003372,3	33619359,4
		2018	504230263,0	48959323,5
		2019	582222197,9	57557533,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	2015	114083165,8	5355499,5
		2016	150809782,5	6032003,4
		2017	195289920,9	8757319,1
		2018	224728794,3	13287562,3
		2019	237535442,6	16791037,8
Тимчасове розміщення й організація харчування	I	2015	5623543,4	1725699,8
		2016	6427515,7	1876601,1
		2017	10726954,7	2947029,0
		2018	15201013,5	4621356,0
		2019	17558728,2	6143914,3
Інформація та телекомунікації	J	2015	50820995,8	5295999,5
		2016	57080125,1	8444704,7
		2017	77576764,1	14966489,0
		2018	105556968,1	24938905,0
		2019	123696846,8	34546352,2
Фінансова та страхова діяльність	K	2015	18735661,3	476000,0
		2016	13100939,4	603200,3
		2017	11816459,7	999123,3
		2018	28739981,5	1353388,6
		2019	45173215,0	1585517,3
Операції з нерухомим майном	L	2015	40566674,3	4105899,6
		2016	26824353,6	4758502,7
		2017	59578345,6	7398514,6
		2018	74761345,7	10950048,0
		2019	84892958,9	14980475,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	2015	38471808,3	4224899,6
		2016	59593943,5	6434103,6
		2017	122807564,3	10005501,8
		2018	141571653,2	16017117,5
		2019	151466432,5	20853549,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	2015	22301915,2	1666099,8
		2016	22973135,1	2345801,3
		2017	34785642,8	3652924,4
		2018	43510254,8	5889391,8
		2019	54268227,1	8062109,2
Освіта	P	2015	1357477,3	297500,0
		2016	1477929,3	335100,2
		2017	2122507,7	661807,0

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
		2018	2858725,8	1133881,9
		2019	3835756,7	1665025,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	2015	4636546,3	773599,9
		2016	6615463,0	938300,5
		2017	9428571,9	1434075,4
		2018	12047511,6	2337847,4
		2019	22164007,3	3152439,1
		2015	15483981,4	476020,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	2016	6303475,6	536200,3
		2017	6883342,8	924493,7
		2018	8670165,7	1671260,2
		2019	11776930,9	2346791,5

Джерело: складено автором на основі [55]